

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
TIESĪBU TEORIJAS UN VĒSTURES KATEDRA

ADVOKĀTA PROFESIONĀLĀ NOSLĒPUMA GLABĀŠANA

BAKALaura DARBS

Pilna laika klātienes
Bakalaura studiju programmas Tiesību zinātne
6.semestra studente
Lāsma Mauriņa
lm12064

Zinātniskā vadītāja,
Prof. dr.iur. **Sanita Osipova**

RĪGA, 2015

ANOTĀCIJA

Bakalaura darbs *Advokāta profesionālā noslēpuma glabāšana* izstrādāts ar mērķi noskaidrot, kā advokāta profesionālā noslēpuma glabāšana regulēta Latvijas Republikas un starptautiskajos normatīvajos aktos, un vai pastāv problēmas advokātu profesionālā noslēpuma glabāšanas tiesiskajā regulējumā un tiesību normu piemērošanā, saistībā ar personas privāto dzīvi un korespondences noslēpumu, kas ietver konfidencialitātes principu.

Darbā pētīti normatīvie akti, kas reglamentē to, kāda veida informācija tiek uzskatīta par aizsargājamu kā valsts vai cita veida noslēpums. Kā arī apskatīti zvērināta advokāta profesionālās darbības pamatprincipi, konfidencialitātes pārkāpumu sekas un atbildības apjoms. Darba izstrādes gaitā noskaidrots, kā zvērināta advokāta profesionālā ētika mijiedarbojas ar zvērināta advokāta klienta tiesībām uz kvalitatīvu juridisko palīdzību. Lai to noskaidrotu, darbā izpētītas zvērināta advokāta savstarpējās attiecības ar klientu un citām tiesu varai piederīgām personām kā arī samērīgi izņēmuma gadījumi, kad zvērināta advokāta pienākums sargāt klienta izpausto informāciju nav būtiskāks par sabiedrības labklājību, drošību un kaitējuma novēršanu.

Atslēgas vardi: zvērināts advokāts, profesionālais noslēpums, konfidencialitāte, cilvēktiesību ievērošana

ANNOTATION

The bachelor's theses *Professional Advocate Secrecy* is developed with a purpose to show how the advocate professional secrecy is regulated in the laws of Republic of Latvia and international laws. Is there a problem with advocate professional secrecy in the legal framework of the application in the provisions of the law, in relation to personal privacy and the confidentiality of the correspondence as a part of confidentiality principles. Bachelor's work examines laws that govern, what type of information is considered protected as a state or other type of secret.

Theses examines advocate professional activities, consequences if privacy law is violated and magnitude of responsibilities. In the development process, works author came to conclusion, how the ethics of sworn advocate interacts with clients rights for legal assistance. To show that, author explored advocates relationship with a client and other juridicy. Bachelor's theses also views exceptional cases, when a sworn advocate protects clients disclosed information as it is mere relevant to the public welfare safety and injury prevention.

Key words: a sworn advocate, professional secrecy, privacy, respect for human rights

SATURS

IEVADS.....	5
1. ZVĒRINĀTA ADVOKĀTA INSTITŪTS UN TĀ VIETA TIESU VARAS SISTĒMĀ ..	7
1.1. Zvērināta advokāta jēdziena izpratne un advokatūras vēsturiskā izveidošanās	7
1.2. Tiesu varas uzbūve: tiesu sistēma un tai piederīgās personas un iestādes.....	13
1.3. Zvērinātu advokātu tiesības un pienākumi	18
1.4. Noslēpumi un to veidi.....	23
2. ADVOKATŪRA: PROFESIONĀLIE STANDARTI UN NORMATĪVAIS REGULĒJUMS	27
3. KLIENTA NOSLĒPUMS UN AIZSARGĀTĀ SAZIŅA ADVOKĀTA UN KLIENTA SAVSTARPĒJAJĀS ATTIECĪBĀS	32
3.1. Saziņa starp advokātu un klientu	32
3.2. Konfidencialitātes princips	33
3.3. Attiecību nodibināšana, vairāku klientu pārstāvēšana.....	38
3.4. Advokātu saskarsme ar citām tiesu varai piederīgām personām	40
KOPSAVILKUMS	44
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS.....	47

IEVADS

Advokatūras institūtam ir liela nozīme kvalificētas juridiskās palīdzības nodrošināšanā, līdz ar to arī tiesībām uz taisnīgu tiesu īstenošanā. Ņemot vērā advokātu profesijas īpatnējo raksturu, sabiedrībā ir izplatīti dažādi viedokļi. Tomēr būtiski ir novērtēt zvērināta advokāta morālo stāju, godprātību un tikumību attiecībā pret savu uzdevumu izpildi. Zvērināta advokāta pamatlikums ir ievērot savas profesijas pamatprincipus, tai skaitā profesionālā noslēpuma glabāšanas pienākumu.

Profesionālais noslēpums ir nozīmīgs tiesību institūts, jo pēta ziņas vai ziņu kopumus, kas ir ar likumu aizsargāti un to nepamatota izpaušana paredz attiecīgu profesionāla atbildību saskaņā ar Latvijas Republikas un starptautiskajiem normatīvajiem aktiem. Profesionālā noslēpuma glabāšana ir būtiska, jo tās ievērošana saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem nodrošina kvalitatīvu juridisko palīdzību, tiesības uz privāto dzīvi un tās neaizskaramību. Valsts pienākums ir aizsargāt un realizēt cilvēktiesību respektēšanu, ja attiecīgi tas netiktu darīts, vai tad Latvijas tauta varētu runāt par demokrātisku republiku?!

Demokrātiska republika nozīmē, ka Latvijā vara pieder tautai, tā deleģē tās pārstāvjiem lemt saskaņā ar Satversmi un ne savādāk. Ikvienas valsts likumdošanas „rokās” ir saglabāt patiesās vērtības – cilvēka pamattiesības, kas ietver tiesības uz privāto dzīvi, tiesības uz taisnīgu, godprātīgu un objektīvu tiesas spriešanu, kā arī tiesības uz profesionāla jurista – zvērināta advokāta palīdzību.

Zvērināts advokāts šo tiesību ievērošanu var realizēt tikai un vienīgi likumā noteiktā kārtībā, kā arī ievērojot ētikas un morāles normas. Zvērināts advokāts nav valsts amatpersona, tomēr ir piederīgs tiesu varai, tāpēc ir svarīgi, lai tauta spētu uzticēties šim institūtam. Tieši šo iemeslu dēļ ir būtiska profesionālā noslēpuma glabāšanas izpēte, priekšnoteikumi, lai rastos šis pienākums glabāt, sargāt, neizpaust.

Būtiskākais darba izstrādē – noskaidrot, kā panākt klienta interešu ievērošanu, kā arī uzticēšanos zvērinātam advokātam kā objektīvam, taisnīgam un neatkarīgam aizstāvim vai pārstāvim, nepārkāpjot konfidencialitātes nosacījumu?!

Darba mērķis ir izpētīt zvērinātu advokātu profesionālā noslēpuma glabāšanas tiesiskos aspektus Latvijas teritorijā.

Lai sasniegtu šā darba mērķus, darba autore izvirza sekojošus uzdevumus:

1. Izpētīt advokāta institūta ģenēzi un evolūciju;
2. Analizēt tiesisko regulējumu Latvijas Republikas advokāta darbībai;

3. Izpētīt ne tikai tiesību, bet arī ētikas normas, kas regulē zvērināta advokāta profesionālo darbību un konfidencialitātes ievērošanu, kā arī noskaidrot, uz kāda veida informācijas attiecas;
4. Noskaidrot, kā zvērinātu advokātu profesionālā noslēpuma glabāšana mijiedarbojās ar zvērināta advokāta pienākumu ziņot par gatavošanos noziedzīgam nodarījumam.

Autoresprāt, zvērinātu advokātu profesionālā noslēpuma glabāšanas aspekti Latvijas tiesību zinātnē ir apskatīti maz. Piemēram, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes doktorante Irēna Ņesterova publikācijās „Advokāta profesionālais noslēpums un pienākums ziņot par likumpārkāpumu”, „Tiesības uz valsts nodrošināto juridisko palīdzību” nedēļrakstā „Jurista Vārds” apskatījusi izņēmumus no zvērināta advokāta pienākuma – glabāt profesionālo noslēpumu, kā arī valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības aspektus. Arī zvērināta advokāte Ilze Krastiņa apskatījusi advokātu ētikas jautājumus publikācijā „Par dažiem advokātu ētikas aspektiem”. Publicēti raksti saistībā ar Satversmē garantēto juridiskās palīdzības nodrošināšanu, advokātu lomu, nākotnes perspektīvām advokatūrā, advokatūras vēsturi, zvērināta advokāta statusu, advokatūru Eiropas Savienības dalībvalstīs, tomēr plašāks pētījums tieši par advokāta profesionālā noslēpuma glabāšanu Latvijas tiesību zinātnē nav veikts.

Lai nonāktu pie izvirzīto mērķu un uzdevumu sasniegšanas, darba izstrādē izmantotas dažādas zinātniski pētnieciskās metodes. Darba autore izmantojusi analītisko metodi, lai analizētu normatīvos aktus, dažādu autoru viedokļus. Darbā izmantota arī aprakstošā un vēsturiskā pētniecības metode, apskatot darbā pētīto jēdzienu ģenēzi. Darbā veiktā analizē ir izdarīto secinājumu un priekšlikumu pamatā.

1. ZVĒRINĀTA ADVOKĀTA INSTITŪTS UN TĀ VIETA TIESU VARAS SISTĒMĀ

Latvijai tāpat kā jebkurai demokrātiskai valstij ir sava neatkarīga advokatūra, bez kuras tiesiska valsts nav iedomājama. Juridisko terminu vārdnīca skaidro advokatūru kā cilvēku kopumu, kuri noteiktā kārtībā ieguvuši tiesības nodarboties ar advokāta praksi.¹

Darba autore šajā nodaļā izpēta dažāda laikmeta autoru viedokļus par to, kas tieši ir advokāts un kāda ir tā loma tiesiskā valstī. Tiek izpētīts tas, kā advokatūra izveidojusies un attīstījusies laika gaitā, kādu nozīmīgu vietu ieņēmusi tiesu varas sistēmā.

1.1. Zvērināta advokāta jēdziena izpratne un advokatūras vēsturiskā izveidošanās

Tiesības uz taisnīgu tiesu ir vienas no vissvarīgākajām cilvēka tiesībām. Tās ietver arī personas tiesības uz juridisko palīdzību. Satversmē ietvertā norma, kas paredz šīs tiesības, izteikta šādi — ikvienam ir tiesības uz advokāta palīdzību.²

Iesākumā, lai varētu spriest par advokāta profesiju, zvērināta advokāta institūta lomu, tās nozīmi, vietu un nepieciešamību mūsdienu tiesu varas sistēmā, autoresprāt būtu jāapskata, kaut arī vispārīgā veidā, juridiskā jēdziena „advokāts” saturu un advokatūras vēsturisko izveidošanos.

Jēdzienam „advokāts” ir vairākas nozīmes. Latvijas Republikas Satversmē lietotais jēdziens ir tulkojams paplašināti, ar to saprotot personas tiesības saņemt juridisko palīdzību, brīvi izvēloties aizstāvi vai pārstāvi dažādās lietās no iespējami plašāka kvalificētu juristu loka un atsevišķos gadījumos arī no citu personu loka.³ Interpretējot juridisko jēdzienu “advokāts”, tie ņemta vērā filoloģiskā interpretācija. Dažādās vārdnīcās ir doti vairāki juridiskā jēdziena “advokāts” skaidrojumi. Juridisko terminu vārdnīcā advokāts identificēts kā “jurists, kas sniedz juridiskus padomus un sagatavo dokumentus juridiskos jautājumos klientam, pārzina klienta juridiskās lietas; ja nepieciešams, arī uzstājoties viņa interesēs civilajās, kriminālajās vai administratīvajās lietās un tiesvedībā”. Latviešu valodas vārdnīcā advokāts identificēts kā “jurists, kas tiesā aizstāv apsūdzēto,

¹Zemribo G. Kāds ir zvērināta advokāta statuss. Jurista Vārds. Pieejams:<http://www.juristavards.lv/doc/229706-kads-ir-zverinata-advokata-statuss/> [aplūkots: 2015.gada 15. maijā]

²Par Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 96.panta otrās daļas 1.teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89. un 92.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. Rīgā 2003.gada 6.oktobrī.

Secinājumu daļa 1. Pieejams: <http://advokatura.lv/?open=documents&lang=lat> [aplūkots: 2015.gada 18. maijā]

³Balodis R., Endziņš A. u.c. Latvijas Republikas Satversmes komentāri :VIII nodaļa : cilvēka pamattiesības.Rīga : Latvijas Vēstnesis, 2011., 161.lpp.

sniedz tieslietu padomus un pēc pilnvarojuma izpilda arī citus juridiskus uzdevumus". Svešvārdu vārdnīcā advokāts identificēts kā "1.jurists, kas tiesas procesā aizstāv vai pārstāv indivīdu un organizāciju likumīgās intereses, kā arī sniedz juridiskus padomus, gatavo juridisku dokumentu projektus u.tml.; 2. persona, kas mutiski vai rakstiski aizstāv kādu vai ko". Svešvārdu vārdnīcā advokāts identificēts kā "1.jurists, kas sniedz profesionālu palīdzību aizstāvībai tiesā, sniedz juridiskas konsultācijas vai sagatavo juridisko dokumentu projektus; 2.aizstāvis". Latviešu–angļu, angļu–latviešu juridisko terminu vārdnīcā advokāts identificēts kā "jurists, profesionāls un neatkarīgs advokatūras pārstāvis, kas, sniedzot personām juridisko palīdzību, to uzdevumā piedalās lietu izskatīšanā tiesā un pirmstiesas izmeklēšanā kā aizstāvis un pārstāvis, kā arī veic citas juridiskas darbības". Latviešu Konversācijas vārdnīcā nav dots vārda "advokāts" skaidrojums, taču dots vārda "aizstāvis" skaidrojums. Aizstāvis identificēts kā "persona, kas krimināllietā aizstāv apsūdzētā nevainīgumu, tiesības un intereses."⁴ Tādējādi filoloģiskā interpretācija liecina, ka juridiskajam jēdzienam "advokāts" piemīt vairākas nozīmes.

Arī angļu valodas juridisko terminu vārdnīcās juridiskā jēdziena "lawyer" (kurš tiek lietots visos starptautiskajos dokumentos un šo dokumentu kontekstā latviešu valodā tiek tulkots kā advokāts) saturs ir izteikts dažādos terminos, tādos kā "advocate, attorney, attorney-at-law, barrister, barrister-at-law, counsel, counselor, counselor-at-law, jurisconsult", kā "a person learned in the law, attorney, counsel, solicitor, a person licensed to practice law", kā "a person learned in the law; as an attorney, counsel, or solicitor; a person licensed to practice law". Juridiskais jēdziens "lawyer" no angļu valodas tiek tulkots kā advokāts, pārstāvis, aizstāvis, pilnvarotais, padomdevējs, persona, kurai ir augstākā juridiskā izglītība, persona, kurai ir tiesības praktizēt.⁵

Tā kā advokāta profesija ir viena no senākajām un šis institūts sastopams jau Senajā Grieķijā un Romā,⁶ darba autore uzskata par nepieciešamu izpētīt to, kā šis institūts izveidojies un maz pamazām attīstījies šajos laika posmos.

Piemēram, Grieķijas advokatūra bija vairāk daiļrunības, nekā juridisko zināšanu darba lauks. Likumi bija gan skaidri un īsi izteikti, bet tie radās kā tiesu prakses rezultāts, t.i. bija vairāk piemēroti atsevišķam konkrētam gadījumam, nekā tiesību vispārinājumam.

⁴Par Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 96.panta otrās daļas 1.teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89. un 92.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. Rīgā 2003.gada 6.oktobrī. Secinājumu daļa 1.1. Pieejams: <http://advokatura.lv/?open=documents&lang=lat> [aplūkots: 2015.gada 18. maijā]

⁵ Turpat

⁶ Litvins G. Advokātu process: neatbildētie jautājumi. Jurista Vārds. 07.04.2015./Nr.14(866), 2.lpp.

Pirmatnējie grieķu advokāti paši neuzstājās tiesā, bet rakstīja klientiem runas, kuras tie vai nu iemācījās no galvas, vai nolasīja. (t.s. logogrāfija). Tikai vēlāk logogrāfs gūst tiesības uzstāties arī mutiski – noturēt ar tiesas atļauju aizstāvēšanas runu.⁷Tātad, ar to arī kļūst skaidrs, ka par īpašu advokatūru Grieķijā runāt nevarēja. Grieķu advokātam bija jābūt pirmkārt oratoram, un izglītības līmenis tiesību zinātnēs bija ievērojami mazs.

Interesanti ir tas, ka Senajā Romā augstākais izglītības līmenis jurisprudencē bija novērojams 6. gadsimtā, lai gan tolaik bija maz ticams, ka šis amats saglabāsies.⁸Atšķirībā no Senās Grieķijas, Romiešu tiesībās ar jēdzienu advokāts jau saprata pilnvaroto tiesu lietās, aizstāvi tiesā, padomdevēju tieslietās.⁹Pirmie juristi Romā bija patroni. To personā savienojās tiklab advokāta, kā juriskonsulta profesijas. Romas tradīcijas savukārt vēlāk izpaudās Francijas, Anglijas un dažu citu valstu likumdošanā un deva tur krāšņu ziedu.¹⁰

Romas perioda raksturīgākās īpatnības: republikas laikā advokatūra bija absolūti brīva profesija. Katra persona, kas jutās uz to spējīga, varēja sniegt līdzpilsoņiem juridiskus padomus. Tiesībaizstāvība bija atdalīta no tiesas aparāta, honorārs skaitījās kā labprātīga, neatsaucama un nepārsūdzama dāvana. Advokatūras iekšējā organizācija nepastāvēja; advokatūra bija ceļš augstāko valsts amatu sasniegšanai.¹¹

Savukārt, impērijas laikā advokatūra dibinājās uz diametrāli pretējiem principiem. Profesijas brīvību ierobežoja izglītības cenzs, tiesības uzstāties tikai zināmos rajonos, brīvo štata vietu esamība, iecelšana no administratīvās varas puses. Tiesībaizstāvību savienoja ar tiesu aparātu; honorāru noteica līgums, un to varēja pārsūdzēt tiesas ceļā; advokātu kārta nonāca disciplinārā atkarībā no tiesām.¹² Neapšaubāmi, Romiešu tiesības bija vissarežģītākā un augsti attīstītākā tiesību sistēma senatnē.¹³

Varenajā Romas impērijā izveidojās arī pirmā advokātu kolēģija, kuru kontrolēja valsts ierēdņi un kurā varēja iestāties, pārbaudījumos apliecinot savas zināšanas tiesībās.¹⁴Arī mūsdienās jebkurš jurists nevar tikt saukts par advokātu, respektīvi, parasti normatīvajos aktos tiek izvirzīti dažādi noteikumi, piemēram, noteikta juridiska kvalifikācija, eksāmena kārtošana, noteikta ilguma prakse juridiskā profesijā, nevainojama reputācija un citas prasības, kas nepieciešamas, lai kļūtu par advokātu. Latvijā "Latvijas

⁷Nikolajs B. Advokāts un viņa misija. Rīga, 1935, 6-7.lpp.

⁸Robinson O.F., Fergus T.D., Gordon W.M. European legal history :sources and institutions.Oxford : Oxford University Press, 2000.,17.lpp.

⁹Latvijas zvērīnātu advokātu padome. Advokātu ētikas problēmas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003,6.lpp.

¹⁰ Nikolajs B. Advokāts un viņa misija. Rīga, 1935, 10.lpp.

¹¹Turpat

¹²Turpat

¹³Randall L. Europeanlegalhistory :a culturalandpoliticalperspective. Cambridge, UK ; NewYork : CambridgeUniversityPress, 2009., 19.lpp.

¹⁴Valters P. Valsts un tiesību vēsture jēdzienos un terminos. Rīga: Divergens, 2001, 116.-117. lpp.

Republikas Advokatūras likums", kas regulē zvērināto advokātu darbību, paredz eksāmenu kārtošanu, zvēresta nodošanu, kā arī citas prasības pretendentiem, kuri vēlas kļūt par zvērinātiem advokātiem.¹⁵

Franku valstī (mūsdienu Francijas teritorijā) advokāti galvenokārt pārstāvēja Baznīcas intereses un strādāja tās uzdevumā, cieši saistīti ar garīdzniecību.¹⁶ Francijas karaliskais kanclers d'Ageo (d'Aguesseau) 17.gs. beigās savā runā par advokātu patstāvību deklarēja, ka advokātu institūts – "tikpat sirms, kā maģistratūra, tikpat cildens, kā tikums, tikpat nepieciešams, kā taisnība."¹⁷ No šīs runas izriet, ka advokāta institūts jau sākotnēji bijis ļoti nozīmīgs un augstu vērtēts.

Savukārt, anglosakšu tiesību sistēmas zemēs advokāti parasti tiek dalīti baristeros un solisitoros. Vienkāršoti pirmie ir advokāti, kas var pārstāvēt klientu tiesā, kamēr otrie lielākoties nodarbojas ar juridiskajām konsultācijām un dokumentu sagatavošanu.¹⁸ Darba autorei šķiet precīzs un visaptverošs Kanādas advokātu asociācijas tiesiskās ētikas kanonu skaidrojums: "advokāts ir vairāk nekā vienkāršs pilsonis. Viņš ir taisnīguma uzraugs, tiesu varas pārstāvis, sava klienta advokāts un senas, godājamās un izglītotās profesijas loceklis. Šajos dažādajos postežos tas ir viņa pienākums veicināt valsts līdzdalību un kalpot taisnīgai tiesai, saglabāt tiesu autoritāti un godu, būt uzticīgam saviem klientiem, objektīvam un uzmanīgam attiecībās ar kolēģiem un patiesam pret sevi pašu".¹⁹

Tomēr Vācu zemēs advokāts kā brīva profesija nostiprinājās XV gs., kad tie sāka pārstāvēt zemes gungus un ierēdņus karaļa priekšā, garīdzniecību un pilsētas tiesā, kā arī sāka pildīt aizbildņu funkcijas. XVIII-XIX gs. mijā tā vācu zemēs pārstāja būt brīva profesija un advokātu pienākumus sāka pildīt valsts ierēdņi.²⁰

Turpretim Krievijas impērijā advokāta amatu ieviesa ar 1864. gada tiesu reformu. Bija zvērināti advokāti, valsts advokāti, kuri bija tiesīgi uzstāties jebkurā impērijas tiesā, un privātadvokāti (konsultanti, lielāko tiesu bez speciālās izglītības). Apvienoti profesionālās korporācijās. Advokāta amats tika likvidēts (1917.-1922.) un tā funkcijas varēja pildīt jebkurš pilntiesīgs pilsonis. Pēc amata atjaunošanas tā pamatuzdevums bija pilsoņu interešu pārstāvēšana tiesā un juridiskās palīdzības sniegšana. Advokāti tika

¹⁵Latvijas Republikas Advokatūras likums. LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots: 2015. gada 17. aprīlī]

¹⁶Valters P. Valsts un tiesību vēsture jēdzienos un terminos. Rīga: Divergens, 2001, 116.-117.lpp.

¹⁷Dekerts K. Dažas domas par advokatūru un viņas reorganizāciju. Rīga: Gaisma, 1934, 5.lpp.

¹⁸Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls civillietās un komercietās. Pieejams:

http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_prof/legal_prof_gib_lv.htm [aplūkots 2015. gada 11. aprīlī]

¹⁹Krastiņa I. Advokāts vai komersants, bet nekad advokāts–komersants! Jurista Vārds, 14.04.2015., Nr. 15 (867), 4.lpp.

²⁰Valters P. Valsts un tiesību vēstule jēdzienos un terminos. Rīga: Divergens, 2001, 116.-117.lpp.

organizēti kolēģijās un darbu advokatūrā nedrīkstēja apvienot ar darbu valsts uzņēmumos vai iestādēs. Sākotnēji advokātu kolēģijas tika organizētas justīcijas nodaļās gubernās, bet vēlāk, izveidojoties PSRS, tika izveidota juridisko konsultāciju sistēma.²¹

Toties, Baltijas gubernās impērijas noteikumus par advokatūru ieviesa 1889. gadā. Latvijas Republikā (1918.-1940.) tika saglabāts impērijas laika iedalījums zvērinātos un privātajos advokātos. Lai kļūtu par zvērinātu advokātu, bija jābūt pilsonim, sasniegušam 25 gadu vecumu, ar vismaz 5 gadu darba stāžu jurisprudencē vai par advokāta palīgu. Lai kļūtu par privātdadvokātu nepieciešama augstākā juridiskā izglītība, bet bija jānokārto eksāmens.²²

Interesanta ir advokatūras attīstība, kas atspoguļojas sākotnējajos Latvijas teritorijas tiesību aktos, piemēram:

1. 1578. gada 15. augustā pieņemtie Rīgas rātes noteikumi, kuros tika regulēta prokurēšanas kārtība pilsētā (grozīti ar 1634. gada likumu par “Advokātu un prokuratoru kārtību”). Tie bija spēkā līdz 18.gs. pirmajai pusei Rīgas pilsētā.²³

2. 1581. gada 15. decembrī Rīgas rātes pieņemtie noteikumi “Godājamās rātes izmantošanai izdotā tiesas kārtība, pēc kuras jāvadās tiesas procesa ierosināšanā un vešanā un pēc tam pienācīgā izpildē”. Šis tiesību avots bija spēkā līdz 18.gs. pirmajai pusei. Interesanti, ka likuma 3.sadaļa saucas “Par rakstiskiem procesiem” un tajā kā atsevišķi procesa dalībnieki minēti – puses, aizstāvji un prokuratoru. Tātad laika periodā no 1578.-1581. gadam veiksmīgi turpināja attīstīties advokāta profesija.²⁴

3. 1634. gada 12. novembrī pieņemtā “Ordonanse, pēc kuras jādzīvo un saskaņā ar kuru jārīkojas advokātiem un prokuratoriem gan mūsu zemākajā, gan augstākajā tiesā”. Tajā ir 16 panti un paredzēts zvērests, ar kuru puses apliecina, ka ievēros visus punktus un klauzulas, kas rakstītas Ordonansē. Savu aktualitāti nav zaudējuši zvēresta vārdi: “Pušu noslēpumus, attiecības un pamatojumus, kas viņiem kļūtu zināmi vai ko viņi paši lietā pamanītu, nevienam neatklāt”(10.punkts). Pats svarīgākais ir Ordonanses 1.punkts, kur līdzās prokuratoram ir minēts advokāts, un tas ļauj secināt, ka Rīgā 17.gs. sākumā ir jau izveidojusies advokatūra. Pirmo reizi Rīgā no advokātiem tiek prasīts zvērests, nosakot viņiem tādus pašus pienākumus kā prokuratoriem.²⁵

²¹Valters P. Valsts un tiesību vēstule jēdzienos un terminos. Rīga: Divergens, 2001, 116.-117.lpp.

²²Latvijas zvērinātu advokātu padome. Advokātu ētikas problēmas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, 10-11lpp

²³Turpat, 7.lpp

²⁴Turpat, 8.-9.lpp

²⁵Turpat, 9.lpp.

4. 16.gs. beigās – 17.gs. sākumā Rīgā pieņemtie likumi, kas reglamentēja tiesas, prokuratoru un advokātu darbību un dalību tiesas procesos.²⁶

Saskaņā ar Lībekas tiesībām, tiesas procesā nav prasības pēc profesionāla aizstāvja vai vispār jebkādas procesuālas palīdzības kādai no pusēm, tomēr katra no pusēm varēja zaudēt prāvu, pieļaujot kļūdu procesa noteikumos. Tāpēc pēc prāvnieku lūguma šāds aizstāvis procesā varēja tikt iesaistīts. Sākotnēji advokāti bija tiesību aizstāvji un palīgi tiesā, kas saskaņā ar Lībekas tiesībām nebija prāvnieku pilnvarotie pārstāvji un neuzstājās tiesas procesos, bet konsultēja savus aizstāvāmos, kuri paši piedalījās tiesas procesā. Aizstāvamajam prokuratora/aizstāvja ieteikumi nebija saistoši.²⁷

Aizstāvēšanas tiesības pastāvēja gandrīz vienmēr, paralēli apsūdzības tiesībām. Sākumā interesents varēja aizstāvēt savas tiesības tikai personīgi, vēlāk zem apstākļu spiediena, tika pielaisti izņēmumi: mazgadīgie, sievietes, neizglītotie aicināja palīgā radniekus, kaimiņus, draugus. Zināmos gadījumos varēja pat tiesneši nozīmēt apsūdzētam vai atbildētājam protektoru jeb gadījuma aizstāvi. Izņēmumi vairojās, un gadījuma aizstāvis pārveidojās par profesionālu aizstāvi.²⁸ Tikai vēlāk advokāti kļuva arī par personas pārstāvjiem. Viduslaikos ievērojama pilsētas pilsoņu daļa bija tirgotāji, kuru profesija bija saistīta ar biežu apceļošanu, tad radās nepieciešamība pēc pilnvarotā, kurš aizstāvētu tiesā sava klāt neesošā pilnvarotāja intereses un pārstāvētu to vajadzības gadījumā tiesas priekšā.²⁹

Tāpat līdzās aizstāvim – konsultantam “prokuratoram” radās pārstāvis– pilnvarotais “advokāts”.³⁰ Tādējādi advokāts izsenis ir saistīts ar tiesām, sniedzot padomus personām strīda atrisināšanā un pārstāvot personas tiesas procesā.

Jāuzsver, ka advokatūra ikvienā valstī, ikvienā laika posmā var attīstīties, pastāvot 2 galvenajiem nosacījumiem:

- advokatūra ir brīva un neatkarīga profesionāla organizācija;
- advokatūrai ir stingra iekšējā disciplīna, ar organiski ieaudzinātu augsti profesionālu ētiku un izkoptām tradīcijām.³¹

1921. gada 19. martā tika ievēlēta pirmā Latvijas zvērinātu advokātu padome, kopsapulcē piedalījās 63 zvērināti advokāti. Pirmā Zvērinātu advokātu padomes sēde

²⁶Latvijas zvērinātu advokātu padome. Advokātu ētikas problēmas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, 9.lpp.

²⁷E. Meļķiņa redakcijā. Latvijas tiesību avoti: teksti un komentāri. Seno paražu un Livonijas tiesību avoti 10.gs.-16.gs. 1. sējums, Rīga, 1998., 170.lpp.

²⁸Dekerts K. Dažas domas par advokatūru un viņas reorganizāciju. Rīga: Gaisma, 1934, 7.lpp.

²⁹E. Meļķiņa redakcijā. Latvijas tiesību avoti: teksti un komentāri. Seno paražu un Livonijas tiesību avoti 10.gs.-16.gs. 1. sējums, Rīga, 1998., 170.-171.lpp.

³⁰Latvijas zvērinātu advokātu padome. Advokātu ētikas problēmas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, 6lpp

³¹Turpat, 11.lpp

notika jau 1921. gada 21. martā. Padomes sākotnējā darbība bija organizatoriska rakstura, t.sk. darbības pamatprincipu izstrādāšana, zvērinātu advokātu palīgu darba organizācija, padomes un pilnsapulču kārtības ruļļa izstrādāšana.³² Tātad jau tajā laikā advokāta profesija tika reglamentēta, tādā veidā nodrošinot iepriekš minēto disciplīnu un kvalitāti. Jāņem vērā tas, ka normatīvais regulējums, kas ir spēkā šobrīd, krietni atšķiras no tā laika radītā, disciplīna un kvalitāte ir ievērojami uzlabojusies.

Mūsdienās Latvijā advokatūra darbojas kā tiesiskas valsts justīcijas neatņemama sastāvdaļa un atšķirībā no sendienām advokāts vairs nav tikai pārstāvis/aizstāvis tiesā vai klienta padomdevējs par to, kā savākt pierādījumus lietas ierosināšanai vai izskatīšanai nepieciešamos dokumentus. Šobrīd advokāts ir neatkarīgs un profesionāls jurists, kas sniedz juridisko palīdzību, aizstāvot un pārstāvot tiesā un pirmstiesas izmeklēšanā personu likumīgās intereses, sniedzot juridiskas konsultācijas, gatavojot juridiskus dokumentus un veicot citas juridiskas darbības³³, kuras sīkāk darba autore apskatīs darba izstrādes gaitā.

1.2. Tiesu varas uzbūve: tiesu sistēma un tai piederīgās personas un iestādes

Darba autores uzdevums šīs nodaļas ietvaros ir izpētīt varas dalīšanas un tiesu sistēmas aspektus – noskaidrot institūcijas, kurām pieder tiesu vara, tiesu sistēmai piederīgās personas un iestādes, kā arī institūcijas un personas, kuru darbība ir saistīta ar tiesu varas realizāciju mūsu valstī. Pirms tam tiek apskatīti tiesiskas valsts principi un mērķi.

No Latvijas Republikas Satversmes izriet, ka Latvija ir tiesiska valsts.³⁴ 1978. gadā Starptautiskā juristu komisija Ženēvā izveidoja Tiesnešu un advokātu neatkarības centru (The Centre for the Independence of Judges and Lawyers). Šā centra izdotajā 1992. gada gadagrāmatā tika uzsvērti seši tiesiskas valsts pamatprincipi. Tie ir: varas dalīšana, tiesnešu neatkarība, prasība, ka jebkura no trim varām respektē indivīda pamattiesības un brīvības, kā arī administratīvo aktu likumība, neatkarīgas tiesas kontrole pār likumdošanas un izpildu varu, nepieciešamība pēc no visām varām neatkarīgas advokatūras, kuras aicinājums ir aizstāvēt pašas tiesiskas valsts būtību.³⁵

³²Latvijas zvērinātu advokātu padome. Advokātu ētikas problēmas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, 12.lpp

³³Litvins G. Advokātu process: neatbildētie jautājumi. Jurista Vārds. 07.04.2015./Nr.14(866) 2.lpp.

³⁴Pleps J. Latvijas valsts konstitucionālie pamati. Latvieši un Latvija : akadēmiskie raksti / galvenais redaktors Stradiņš J.; atbildīgie redaktori: Jansone I., Vasks A., 120.lpp.

³⁵Zemribo G. Kāds ir zvērināta advokāta statuss. Jurista Vārds. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/229706-kads-ir-zverinata-advokata-statuss/> [aplūkots: 2015.gada 15. maijā]

Savukārt, Latvijas Republikas Satversmes komentāros uzsvērti šādi tiesiskas valsts principa elementi - personas pamattiesību ievērošana, varas dalīšana, tiesību virsvadība, likuma atruna, tiesiska aizsardzības mehānisma esamība, valsts atbildība, kriminālprocesuālās garantijas, tiesiskā pašāvība, tai skaitā tiesiskā noteiktība, samērīgums, konstitūcijas prioritāte, tiesiskās iekārtas nepretrunīgums, valsts lēmuma pamatojuma pienākums un personas tiesības tikt uzklausītai.³⁶ Tātad, tiesiskā valstī valda tiesības, nevis patvaļa.³⁷

Tāpat arī Satversmes tiesa atzinusi, ka “Latvijas valsts balstās uz tādām pamatvērtībām, kas citastarp ietver pamattiesības un pamatbrīvības, demokrātiju, valsts un tautas suverenitāti, varas dalīšanu un likuma varu.”³⁸

Protams, neviena tiesiska valsts nav domājama bez neatkarīgas tiesas, kura var aizstāvēt valsts iedzīvotājus pret administratīvu patvaļu, nekonstitucionāliem likumiem un citiem aktiem. Tiesas spriešana ir tiesu varas izpausmes specifiska forma, kas īstenojas, šķirot strīdus un konfliktus, pamatojoties uz pastāvošajām tiesībām. Turklāt, prāvnieki var būt ne tikai fiziskas personas vai privāto tiesību juridiskas personas, bet arī valsts un pašvaldību institūcijas, kā arī pati valsts. Svarīgi ir saprast, ka tiesu vara, īstenojot savas funkcijas ir neatvietojama valsts aparāta funkcionēšanā, no kā izriet, ka neviena cita institūcija vai amatpersona nav tiesīga spriest tiesu.³⁹

Tiesu varas augstākais mērķis ir vardarbības idejas aizstāšana ar tiesību ideju, tiesiskas robežas noteikšana starp valdību un spēku, ko tā izmanto.⁴⁰ To pamato arī Satversmes tiesas spriedums, tajā uzsverot, ka tiesu varas uzdevums ir gādāt par to, lai, spriežot tiesu, tiktu nodrošināta valsts konstitūcijas, likumu un citu tiesību aktu ievērošana, tiesiskuma principa ievērošana, kā arī tiktu aizsargātas cilvēka tiesības un brīvības.⁴¹

Kā jau tika minēts iepriekš, viena no demokrātisku valstu pamatvērtībām ir valsts varas dalīšanas princips, kura mērķis ir novērst varas centralizāciju vienas institūcijas vai

³⁶Pleps J. Latvijas valsts konstitucionālie pamati. Latvieši un Latvija :akadēmiskie raksti /galvenais redaktors Stradiņš J.; atbildīgie redaktori: Jansone I.,Vasks A.,121.lpp.

³⁷Autoru kolektīvs: Krūmiņa V., Balodis R., Kūtris G. u.c. Latvijas Republikas Satversmes komentāri :VI nodaļa. Tiesa ; Rīga : Latvijas Vēstnesis, 2013., 31.lpp.

³⁸Pleps J. Latvijas valsts konstitucionālie pamati. Latvieši un Latvija :akadēmiskie raksti /galvenais redaktors Stradiņš J.; atbildīgie redaktori: Jansone I.,Vasks A., 120.lpp.

³⁹Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004., 540lpp.

⁴⁰Pastars E. Satversme un tiesu varas reforma. Jurista Vārds. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/73562-satversme-un-tiesu-varas-reforma/> [aplūkots: 2015. gada 15. maijā]

⁴¹Par Satversmes tiesas likuma 7. panta ceturtais daļas vārdu “bez pilnvaru termiņa ierobežojuma” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 83. pantam, 91. pantam un 101. panta pirmajai daļai. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007. gada 18. oktobra spriedums lietā Nr. 2007-03-01, 26. punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2007_03_01.htm[aplūkots: 2015. gada 17. maijā]

amatpersonas rokās.⁴² Latvijas Republikā līdzās tiesu varai pastāv funkcionēt spējīgas, tautas leģitimētas un atzītas institūcijas - likumdevējs un izpildvara, ko īsteno neatkarīgas un autonomas institūcijas.⁴³ Lai gan tiesu varu bieži sauc par trešo varu, tas gan nemazina tās svarīgumu un lomu līdzās likumdošanas varai un izpildvarai.⁴⁴ Visas trīs valsts varas ir savstarpēji saistītas un viena otru kontrolē, ļaujot darboties valsts mehānismam. No likuma “Par tiesu varu” izriet, ka valsts varām jāpastāv līdzās, tās nevar būt pakārtotas pa vertikāli.⁴⁵ Kā raksta G. Zembo: „...ir jāsaprot, ka šīs trīs varas viena otru papildina un, ja vajag, arī piebremzē. Kā cilvēka organismā mēs varam pateikt, kas ir svarīgākais – sirds, plaušas vai smadzenes. Katram šim orgānam ir savas funkcijas, taču viens bez otra darboties nevar. Tā ir arī valsts organismā.”⁴⁶

Likumdošanas vara nosaka spēka lietošanas noteikumus, bet tiesu vara nosaka to piemērošanu konkrētā gadījumā un apmēros, ievērojot likumdevēja noteiktos priekšrakstus, savukārt izpildvaras funkcija – īstenot tiesas priekšrakstus, kas izdoti saskaņā ar likumdevēja ar likumu noteiktiem noteikumiem.⁴⁷

Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 86. pantu, „tiesu var spriest tikai tie orgāni, kuriem šīs tiesības piešķir likums, un tikai likumā paredzētā kārtībā”. Savukārt, likums „Par tiesu varu” 82. un 85. pants uzskaita konkrētas tiesu institūcijas, kurām ir šīs tiesības, un tās ir – rajonu (pilsētas) tiesas, apgabaltiesas, Augstākā tiesa un Satversmes tiesa, bet kara vai izņēmuma stāvokļa gadījumā – kara tiesas. Tomēr, Latvijas Republikas Satversmes komentāros minēts, ka bez šīm, tiesīga spriest tiesu ir arī Eiropas Savienības Tiesa un Eiropas Cilvēktiesību tiesa.

Tiesas savā starpā ir saistītas gan organizatoriskām, gan funkcionālām saiknēm. Organizatorisko (tiesas savā starpā ir saistītas kā tiesu sistēmas dažādu posmu institūcijas) saistību reglamentē likums “Par tiesu varu”, bet funkcionālo (katra tiesa izpilda vienu vai vairākas tiesu funkcijas, pirmās instances, apelācijas vai kasācijas instances tiesas funkcijas) – kriminālprocesuālie, civilprocesuālie un administratīvi procesuālie likumi.⁴⁸

⁴²Par Saeimas 1999.gada 29.aprīļa lēmuma par Telekomunikāciju tarifu padomi 1.punkta un 4.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 57.pantam un citiem likumiem. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 1999.gada 1.oktobra spriedums lietā Nr. 03-05(99), sprieduma secinājumu daļas 1.punkts. Pieejams: https://www.google.lv/search?q=spriedums+liet%C4%81+Nr.+03-05%2899%29,&ie=utf-8&oe=utf-8&gws_rd=cr&ei=VSVeVajhN4OssgGJ1YDIDA[aplūkots:2015. gada 17. maijā]

⁴³Autoru kolektīvs: Krūmiņa V., Balodis R., Kūtris G. u.c. Latvijas Republikas Satversmes komentāri :VI nodaļa. Tiesa ; VII nodaļa. Valsts kontrole. Rīga : Latvijas Vēstnesis, 2013., 31.lpp.

⁴⁴Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004., 541.lpp.

⁴⁵Meikališa Ā. Tiesu vara Latvijā. Rīga: Avots, 1997.,16.lpp.

⁴⁶Zemrībo G. par tiesām , satversmi un likumiem. Latvijas Jurists, 1993., Nr.6.

⁴⁷Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004., 541.lpp.

⁴⁸Meikališa Ā. Tiesu vara Latvijā. Rīga: Avots, 1997.,47.lpp.

Tiesas Latvijā izskata civillietas, krimināllietas un administratīvās lietas, bet Satversmes tiesa Latvijas Republikas Satversmē un Satversmes tiesas likumā noteiktās kompetences ietvaros izskata lietas par likumu un citu normatīvo aktu atbilstību Satversmei, kā arī citas ar Satversmes tiesas likumu tās kompetencē nodotās lietas.⁴⁹Jebkuras tiesas centrālā funkcija izskatot lietas un spriežot tiesu – likuma interpretācija.⁵⁰Turklāt, Satversmes tiesas spriedumā un jebkuras citas tiesas spriedumā sniegtā interpretācija ir obligāta visām valsts un pašvaldību institūcijām (arī tiesām) un amatpersonām, kā arī fiziskajām un juridiskajām personām.⁵¹

Lai tiesu sistēma varētu normāli darboties un sekmīgi risināt tiesu iestādēm izvirzītos uzdevumus, bez tiesnešiem ir nepieciešamas arī citas tiesu amatpersonas un iestādes, tās precīzi tiek uzskaitītas likumā „Par tiesu varu”.⁵²Saskaņā ar šā likuma 16. nodaļu, par tiesu varas realizācijas elementiem tiek uzskatītas šādas personas:

- tiesu administrators, tas gādā par tiesas materiālo nodrošinājumu, piemērotām telpām un kārtību, vienvārdsakot, nodarbojas ar saimnieciskajiem darbiem;
- tikpat nozīmīgs ir tiesneša palīga amats, kura kompetencē ir nodarboties un veikt pasākumus sakarā ar lietu sagatavošanu izskatīšanai tiesas sēdē;
- tāpat starp tiesu amatpersonām jāmin tiesas konsultants, kas ir tā amatpersona, kas vispārīnā attiecīgās tiesas tiesu praksi, analizē praksi, kā arī organizē, vada un veic tiesu darba statistiku – tiesas konsultants veic visa veida metodisko darbu tiesā;
- katrā tiesā ir tiesas kanceleja, kuru vada kancelejas pārzinis, kura pienākumos ietilpst izrakstīt un nosūtīt pavēstes par tiesājamo, cietušo, liecinieku, ekspertu un citu personu aicināšanu uz tiesas sēdi, kā arī nosūtīt dažādus nepieciešamos pieprasījumus, paziņojumus, kā arī citus dokumentus sakarā ar tiesas sēdes sagatavošanu. Kancelejas pārziņa vadībā strādā tiesas sēžu sekretāri un citi kancelejas darbinieki;
- tiesas sēdes sekretārs, kas raksta tiesas sēdes protokolu, tātad sastāda vienu no iztiesāšanas vissvarīgākajiem procesuālajiem dokumentiem. Bez tam veic arī dažas tiesas sēdi sagatavojošas darbības un veicina iztiesāšanas netraucētu norisi;
- tiesas ziņnesis – apsūdzības rakstu, dažādu tiesas dokumentu un tiesas pavēstu nogādātājs adresātam;

⁴⁹Meikališa Ā. Tiesu vara Latvijā. Rīga: Avots, 1997., 18.lpp.

⁵⁰Rex. E. Lee. A lawyer looks at the Constitution. Provo (Utah) : Brigham Young Univ. Press, cop. 1981., 38.lpp.

⁵¹Pleps J. Latvijas valsts konstitucionālie pamati. Latvieši un Latvija : akadēmiskie raksti / galvenais redaktors Stradiņš J.; atbildīgie redaktori: Jansone I., Vasks A., 119.lpp.

⁵²Meikališa Ā. Tiesu vara Latvijā. Rīga: Avots, 1997., 219.lpp.

- tiesas tulki, kas nodrošina tiesvedības valodas principa ievērošanu. Tulks likumā noteiktajos gadījumos piedalās tiesas sēdēs, kā arī tulko tiesas dokumentus.⁵³

Šobrīd pie tiesu varas ir pieskaitītas vairākas iestādes, kuras gan ir saistītas ar tiesu darbību, bet kuras pašas tiesu nespriež un tātad tiesu varu neīsteno. Spilgts piemērs ir zemesgrāmatu nodaļas, kurās strādā personas, kas nodarbojas ar nekustamo īpašumu valstisko reģistrāciju un tātad tiesu nespriež, tomēr ir padarītas par tiesnešiem.⁵⁴

Tāpat arī Tieslietu ministrija, kas veic apgabaltiesu, rajonu tiesu un zemesgrāmatu nodaļu organizatorisko vadību, uz ko tieši norāda likuma „Par tiesu varu” 107. pants.⁵⁵

Savukārt, tiesu administrācija ir tā iestāde, kas organizē un nodrošina rajonu (pilsētu) tiesu, apgabaltiesu un zemesgrāmatu nodaļu administratīvo darbu.⁵⁶ Likums „Par tiesu varu” reglamentē arī tieslietu ministra funkcijas tiesu organizatoriskās vadības jautājumos, kas konkrēti uzskaitītas likuma 108. pantā.

Kā tiesu sistēmai piederīgas personas, likumā „Par tiesu varu” iekļautas: prokurori, zvērināti advokāti (līdz ar zvēresta nodošanu kļūst par tiesu sistēmai piederīgu personu), zvērināti notāri, un arī zvērināti tiesu izpildītāji.⁵⁷ Arī policijai un ekspertam ir liela nozīme lietas izskatīšanā. Katram ir savas funkcijas un pienākumi, no kā atkarīga Satversmē garantēto tiesību īstenošana.

Jāuzsver, ka advokāta lomai būtiska nozīme bija jau kopš tiem laikiem, kad ļaudis sāka spriest tiesu, radās nepieciešamība ne tikai pēc tiesnešiem, bet arī pēc gudriem, zinošiem, ar runas dāvanām apveltītiem ļaudīm, kuri prata atspēkot netaisnas apsūdzības, palīdzēt tiesai noskaidrot patiesību.⁵⁸ Tieši tāpēc, darba autore turpmākajā nodaļā apskatīstieši zvērināta advokāta tiesības un pienākumus, kas cieši saistīti ar profesionāļa ētiku un pamatprincipiem.

⁵³ Meikališa Ā. Tiesu vara Latvijā. Rīga: Avots, 1997., 219.-221.lpp.

⁵⁴ Autoru kolektīvs: Krūmiņa V., Balodis R., Kūtris G. u.c. Latvijas Republikas Satversmes komentāri :VI nodaļa. Tiesa ; VII nodaļa. Valsts kontrole. Rīga : Latvijas Vēstnesis, 2013., 23.lpp.

⁵⁵ Meikališa Ā. Tiesu vara Latvijā. Rīga: Avots, 1997., 222.p.

⁵⁶ Latvijas Republikas likums. Par tiesu varu. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=62847> [aplūkots: 2015. gada 20. maijā]

⁵⁷ Turpat

⁵⁸ Zemribo G. Kāds ir zvērināta advokāta statuss. Jurista Vārds.

Pieejams:<http://www.juristavards.lv/doc/229706-kads-ir-zverinata-advokata-statuss/> [aplūkots:2015.gada 15. maijā]

1.3. Zvērinātu advokātu tiesības un pienākumi

Tā kā ikviena cilvēka un īpaši advokāta profesionālais darbs tieši ietekmē daudzus cilvēkus, to prātu, gribu, jūtas, karjeru⁵⁹ - šīs nodaļas ietvaros pirms tiek apskatīti zvērinātu advokātu profesionālā noslēpuma aspekti, darba autore izpētīs zvērinātu advokātu tiesības un pienākumus, kas cieši mijiedarbojas ar zvērinātu advokātu ētikas pamatprincipiem.

Pirmkārt, zvērināta advokāta darbības pamatā ir profesionālā ētika. Advokātam, pildot savus pienākumus un realizējot savas tiesības, jābūt profesionālim – ar dziļu savas misijas apzināšanos, pilnīgām zināšanām savā profesijā, augstu inteliģenci, pārliecību, darba mīlestību, pieredzi un nepārtrauktu pašpilnveidi balstītu prasmi augstā kvalitātē veikt savu darbu, ievērojot morāles un ētikas normas.⁶⁰ Ja advokāts nespēj būt vienlīdzīgs pret visiem klientiem, cilvēcīgs, taisnīgs, cienījams un atbildīgs, tad kā viņš spēs ievērot tiesību normas, kuru pamatā ir iepriekšminētais? Tas ir demokrātiskas, tiesiskas valsts pamatā.

Zvērināti advokāti bauda tiesības un pilda pienākumus, kas ietverti Advokatūras likuma 48.-68.pantā, kā arī kriminālprocesa, civilprocesa un administratīvā procesa likumu normās.⁶¹ Tomēr, ne mazāk svarīgs advokāta pienākums, saskaņā ar Latvijas Zvērinātu advokātu Ētikas kodeksa normām, ir ievērot arī profesionālās ētikas normas un to valstu likumus un tiesību sistēmas prasības, kurās viņi veic advokāta pienākumus.⁶²

Advokāti piedalās lietu izskatīšanā tiesā un pirmstiesas izmeklēšanā, kā aizstāvji (tikai krimināllietās) un kā pārstāvji (visās lietās). Tiek pieņemta brīva profesija – profesionālā darbība ir intelektuāls darbs, un tās mērķis nav peļņas gūšana.⁶³

Zvērinātu advokātu pienākumi un tiesības ir noteiktas Advokatūras likuma piektajā sadaļā. No šī likuma izriet, ka:

- advokāts ir tiesīgs aizstāvēt un pārstāvēt juridisko palīdzību lūgušo personu un tās tiesības un likumiskās intereses, izmantojot visus likumā paredzētos līdzekļus un metodes- visās tiesās, prokuratūrās un pirmstiesas izmeklēšanas iestādēs, kā arī visās valsts un pašvaldību institūcijās, kā arī citās organizācijās;
- vākt pierādījumus, arī pieprasot visus juridiskās palīdzības sniegšanai nepieciešamos dokumentus attiecīgajām iestādēm;

⁵⁹Kuzņecova A. Profesionālās ētikas pamati. Rīga : RaKa, 2003.,35.lpp.

⁶⁰Turpat, 200.lpp.

⁶¹Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas statūti. Pieejams:

<http://www.advokatura.lv/src2.php?open=statuti&lang=lat> [aplūkots: 2015. gada 17. aprīlī]

⁶²Latvijas Zvērinātu advokātu Ētikas kodekss. Pieejams: <http://www.advokatura.lv/src2.php?open=kodekss> [aplūkots: 2015. gada 19. aprīlī.]

⁶³Ā.Meikališa, K.Strada. Tiesu varas institūciju tiesības (shēmas). Rīga, 1999, 91.lpp.

- iepazīties ar informāciju, kas saistīta ar juridiskās palīdzības sniegšanu, kā arī saņemt atbilstošo dokumentu norakstus.⁶⁴

Kā arī advokātiem ir noteikti vairāki aizliegumi, kuru neievērošana būtu nopietns tiesību normu pārkāpums:

- advokāts nedrīkst atteikties no noslēgtās vienošanās vai dotā uzdevuma pildīšanas, nenorādot pamatotus iemeslus;
- aizliegts pirkt vai citādā ceļā iegūt sev vai trešajām personām pilnvardevēju tiesības savās prāvās;
- nedrīkst uzstāties tiesā kā pilnvarnieks pret saviem augšupējiem un lejupējiem radniekiem, savu laulāto, īstajiem brāļiem un māsām, kā arī tēva vai mātes brāļiem un māsām.⁶⁵ Darba autore iezīmē to, ka šī nosacījuma neievērošana absolūti novestu pie interešu konflikta, tādēļ ļoti būtiski ir tas, ka advokāts pildot savus pienākumus ir neatkarīgs no ārējiem apstākļiem, kā arī tamdēļ spēj saglabāt profesionālo godīgumu, taisnīgumu un cieņu attiecībā pret apkārtējiem un galu galā pašam pret sevi;
- advokāts nedrīkst būt vienā un tajā pašā laikā abu pušu padomnieks un pilnvarnieks, viņš nedrīkst arī pāriet vienā un tajā pašā lietā no vienas puses pie otras;⁶⁶
- nedrīkst uzņemties lietas vešanu vai aizstāvja pienākumus, ja šajā lietā kā tiesnesis vai amatpersona, kas tieši izmeklē lietu, darbojas viņa laulātais, viņa paša vai viņa laulātā radnieks taisnā līnijā bez pakāpju ierobežojuma, bet sānu līnijās — radniecības pirmajās trijās pakāpēs vai svainības divās pakāpēs.⁶⁷
- konfidencialitātes principa ievērošana - nedrīkst izpaust sava pilnvardevēja noslēpumus ne tikai lietas vešanas laikā, bet arī pēc atbrīvošanas no lietas vešanas vai pēc lietas pabeigšanas. Viņam jānodrošina šo prasību ievērošana arī sava personāla darbā.⁶⁸

Pētot šai nodaļai atbilstošos tiesību avotus, darba autore uzskata par nepieciešamu uzsvērt arī Latvijas Zvērinātu advokātu Ētikas kodeksu, kura pamatuzdevums ir veicināt tiesību un pienākumu godprātīgu un kvalificētu veikšanu.⁶⁹ Šādām morālās regulācijas programmām mērķis ir nodrošināt jēgpilnu un produktīvu profesionālo darbību.⁷⁰ Konkrēti, Latvijas Zvērinātu advokātu Ētikas kodekss nosaka ētikas pamatprincipus, kuri

⁶⁴ Latvijas Republikas Advokatūras likums. LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots 2015.gada 11. aprīlī]

⁶⁵ Turpat

⁶⁶ Turpat

⁶⁷ Turpat

⁶⁸ Turpat

⁶⁹ Latvijas Zvērinātu Advokātu ētikas kodekss. Pieejams: <http://www.advokatura.lv/src2.php?open=kodekss> [aplūkots: 2015.gada 11.aprīlī]

⁷⁰ Kuzņecova A. Profesionālās ētikas pamati. Rīga : RaKa, 2003., 38.lpp.

jāievēro visiem advokātiem, kas iesaistīti Latvijas valsts un starptautiskajā juridiskajā praksē.⁷¹

Latvijas zvērinātu advokātu Ētikas kodekss ietver 3 fundamentālus advokāta darbības pamatprincipus, bez kuriem nav iespējama ne klienta dotā uzdevuma vai aizstāvības realizēšana, ne atbilstošas korektas attiecības ar tiesu, kolēģiem. Darba autore tos noteikti vēlas izcelt :

1. Neatkarība - advokāti visās sabiedrībās balstās uz neatkarības principu. Valstij ar likumu jānodrošina tikai advokatūru dibināšanas likumiskie ietvari, turpmāko darbību, tās regulēšanu un kontroli atstājot pašu advokatūru ziņā. Diemžēl, dažās valstīs Tieslietu ministrijas joprojām saglabā zināmas pilnvaras un kontroli, kas nav savienojama ar neatkarīgas advokatūras jēdzienu.⁷²

Latvijas advokatūras profesijas noteikumu izstrādāšanā tika ņemamas vērā Francijas kā visvecākās advokatūras tradīcijas, kuras māca advokatūras darbības nesavienojamību ar citām nodarbēm, savienotām ar noteiktu regulāru atalgojumu, kas advokātam atņem viņa neatkarību.⁷³

2. Uzticība un personiskais godīgums – priekšnoteikumus attiecībām ar klientiem. Cieņa, gods un taisnīgums ne katram indivīdam ir vērtība, tomēr advokātam jāatturas no jebkādas rīcības, kas varētu apkaunot viņa profesiju un izsaukt šaubas par viņa piemērojamību šim nozīmīgajam amatam.⁷⁴

3. Konfidencialitāte⁷⁵ – gluži tāpat kā pirmīt minētajā Advokatūras likumā, konfidencialitāte ir uzsvērtā kā neatņemama zvērināta advokāta profesionālās darbības iezīme. Darba izstrādes gaitā, autores mērķis ir sīkāk izpētīt tieši šo ētikas pamatprincipu, kādā mērā tas ietekmē klienta un advokāta attiecības, kā arī, cik liela nozīme tam ir juridiskās palīdzības sniegšanas laikā un pēc tam.

Ētikas kodeksā noteikts arī tas, ka veicot aizstāvību vai pārstāvību lietā, advokātam aizliegts ar savu darbību vai bezdarbību kaitēt aizstāvamā vai pārstāvamā interesēm, no kā

⁷¹Latvijas Zvērinātu Advokātu ētikas kodekss. Pieejams: <http://www.advokatura.lv/src2.php?open=kodekss> [aplūkots: 2015.gada 11.aprīlī]

⁷²Advokāta loma un pienākumi pārejas laika sabiedrībā: Eiropas Padomes, Eiropas Savienības advokatūru asociāciju rīkotās sanāksmes Budapeštā 1997. gada 9.-11. decembrī materiāli/Latvijas Zvērinātu advokātu padome, Rīga, 1998, 11.lpp.

⁷³Dekerts K. Dažas domas par advokatūru un viņas reorganizāciju. Rīga: Gaisma, 1934 (spiestuve "Dzintars"), 10.lpp.

⁷⁴Latvijas Zvērinātu Advokātu ētikas kodekss. Pieejams: <http://www.advokatura.lv/src2.php?open=kodekss> [aplūkots: 2015.gada 11.aprīlī]

⁷⁵Turpat

attiecīgi izriet tas, ka advokāts nevar uzņemties lietas vešanu, ja viņš nav kompetents vai nevar precīzi veikt profesionālo pienākumu.⁷⁶

Jau senos laikos valdīja uzskats, ka advokātam jāstāv ciešos sakaros ar zinātni, viņam jāseko zinātniskiem darbiem un literatūrai, citiem vārdiem – īstam advokātam jābūt teorētiskim- praktiskim jeb praktiskam zinātniekam, kas, no vienas puses, piemēro teoriju praktikai, un no otras puses, liek pamatakmeņus – idejas jaunām juridiskām celtnēm – likumiem, kuri rodas no pastāvošo likumu paplašinātas iztulkošanas, piemērojot viņu dzīves prasībām un vajadzībām.⁷⁷No tā izsecināms tas, ka advokātam nepārtraukti jāpapildina savs zināšanu krājums, kā arī jāseko līdz ar viņa profesiju un tiesu sistēmu kopumā saistītām aktualitātēm un jābūt pārliecinātam par katru savu soli.

Saskaņā ar „Latviešu konversācijas vārdnīcu” advokāta uzdevums ir ne vien aizstāvēt privātpersonu intereses tiesā, bet arī palīdzēt tiesai noskaidrot lietas patiesos apstākļus, kalpot taisnīgai tiesai un tiesas iekārtai.⁷⁸Tomēr, kā jau iepriekš tika minēts, specifiski advokāta pienākumi noteikti kriminālprocesu, administratīvo procesu un civilprocesu regulējošajos normatīvajos aktos.

Piemēram, Kriminālprocesa likumā pastāv divi jēdzieni – „Pārstāvis” un „Aizstāvis” un katram no tiem ir savas kompetences jomas. Kā pārstāvis kriminālprocesā advokāts var būt saskaņā ar vienošanos par aizstāvja piedalīšanos procesā, cietušā vai aizstāvības tiesības baudošās juridiskās personas pārstāvis vai juridiskās palīdzības sniedzējs cietušajam vai ikvienai kriminālprocesā iesaistītajai personai.⁷⁹Kā arī šā likuma 79.pants skaidri pasaka kas var būt par aizstāvi - zvērināts advokāts, zvērināta advokāta palīgs, Eiropas Savienības dalībvalsts pilsonis, kurš ieguvis advokāta kvalifikāciju kādā no Eiropas Savienības dalībvalstīm; ārvalsts advokāts saskaņā ar Latvijas Republikai saistošu starptautisko līgumu par juridisko palīdzību. Līdz ar to personai tiesības izvēlēties sev aizstāvi (advokātu Kriminālprocesa likuma 79.panta izpratnē).⁸⁰

⁷⁶Latvijas Zvērinātu Advokātu ētikas kodekss. Pieejams: <http://www.advokatura.lv/src2.php?open=kodekss> [aplūkots: 2015.gada 11.aprīlī]

⁷⁷Dekerts K. Dažas domas par advokatūru un viņas reorganizāciju. Rīga: Gaisma, 1934 (spiestuve "Dzintars"), 9.lpp.

⁷⁸Jēkabsons Ē., Ščerbinskis V. Latvijas advokatūra :zvērināti advokāti un zvērinātu advokātu palīgi biogrāfijās, 1919-1945 : biogrāfiskā vārdnīca, Rīga : Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 2007, 11.lpp.

⁷⁹Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Struktūroloģiskās shēmas ar paskaidrojumiem. A (vispārīgā) daļa Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2007, 43.lpp

⁸⁰Kriminālprocesa likums. LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots: 2015.gada 11.aprīlī]

Kriminālprocesā, noteiktā tā stadijā vai atsevišķā procesuālā darbībā, tikai un vienīgi zvērināts advokāts īsteno tādas personas aizstāvību, kurai ir tiesības uz aizstāvību.⁸¹ Aizstāvja statusā esot, advokātam saistoši vairāki Kriminālprocesā iekļautie nosacījumi, kā, piemēram, nav pieļaujama situācija, kad advokāts bez aizstāvamā piekrišanas atsakās no aizstāvēšanas, kas jāveic saskaņā ar vienošanos; aizstāvis nedrīkst uzņemties citas personas aizstāvēšanu vai sniegt tai juridisko palīdzību, ja tas ir pretrunā ar aizstāvamās personas interesēm, ar kuru vienošanās noslēgta agrāk; aizstāvis nedrīkst slēgt vienošanos par vairāku personu aizstāvēšanu vienā kriminālprocesā, ja starp šo personu aizstāvības interesēm pastāv pretrunas.⁸²

Konkrētāk aizstāvja tiesības un pienākumi, nodrošinot aizstāvību uzskaitīti Kriminālprocesa likuma 82., 86.pantos. Būtiskākais, ko šeit vajadzētu uzsvērt, pēc autores domām ir tas, ka aizstāvim ir visas tiesības, kādas ir viņa aizstāvamajai personai attiecīgajā procesā, tomēr aizstāvis neaizvieto aizstāvamo personu, ja svarīgs ir aizstāvamā subjektīvais viedoklis, tādā veidā rīkojoties klienta interesēs. Aizstāvim ir tiesības bez īpašas procesa virzītāja atļaujas tikties ar aizstāvamo personu konfidencialitāti nodrošinošos apstākļos, un galvenokārt, pienākums izmantot savas profesionālās zināšanas un pieredzi, kā arī visus likumā norādītos aizstāvības līdzekļus un paņēmienus, lai noskaidrotu, kādi ir attaisnojoši un atbildību mīkstinoši apstākļi personai.⁸³

Interesanti ir tas, ka jau senos laikos, advokatūras svarīgākā funkcija tiesā – būt par tiesas palīgorgānu, t.i. palīdzēt tiesai noskaidrot lietas apstākļus, apgaismot viņus vispusīgi, cik vien iespējams, kā civillietās tā arī krimināllietās; pēdējās, bez tam, vainīguma konstatēšanas gadījumā, aizrādīt uz visiem mīkstinošiem apstākļiem, palīdzēt tiesai iznest vistaisnīgāko spriedumu; vispār - palīdzēt tiesai interpretēt likumus, aizrādot uz likuma nesaskaņām ar dzīves vajadzībām.⁸⁴

Savukārt, saskaņā ar Civilprocesa normām, zvērināts advokāts var piedalīties procesā tikai kā pilnvarots pārstāvis fiziskai un juridiskai persona, turklāt pārstāvība tiek noformēta ar notariāli apstiprinātu pilnvaru. Tāpat Civilprocesa likums stingri noteicis personas, kuras nevar būt par pārstāvjiem tiesā, piemēram: nepilngadīgas, aizgādnībā esošas personas, personas, kurām ar tiesas spriedumu atņemtas tiesības vest citu personu lietas, kā arī personas, kurām ir konkrētas pakāpes radniecības attiecības ar tiesnesi, kuram lieta

⁸¹Par Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 96.panta otrās daļas 1.teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89. un 92.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. Rīgā 2003.gada 6.oktobrī.

Secinājumu daļa 2. Pieejams: <http://advokatura.lv/?open=documents&lang=lat> aplūkots: [2015.gada 18. maijā]

⁸²Turpat

⁸³Kriminālprocesa likums. LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots: 2015.gada 11.aprīlī]

⁸⁴Dekerts K. Dažas domas par advokatūru un viņas reorganizāciju. Rīga: Gaisma, 1934 (spiestuve "Dzintars"), 9.lpp.

jāiztiesā. Pārstāvim ir tiesības atteikties no lietas vešanas, par to savlaicīgi rakstveidā paziņojot pārstāvamajam un tiesai.⁸⁵ Civilprocesa tiesību zinātnē Latvijā ir izteiktas atziņas, ka:

1. pārstāvība ir tāda likumā, statūtos vai līgumā paredzēta vienas personas darbošanās citas personas interesēs, kuru tā veic šīs citas personas vārdā un kura šai citai personai rada tiesiskas sekas. Tādējādi pie pārstāvības puse neizstājas no procesa, bet viņu atvieto cita persona;
2. pārstāvība civilprocesā ir tāda civilprocesuāla tiesiska attiecība, kurā viena persona (pārstāvis) pilnvarojuma robežās izpilda otras personas (pārstāvamā) vietā procesuālās darbības tiesā vai arī palīdz pārstāvamai personai izpildīt šīs darbības, piedaloties līdzās tai tiesas procesā.⁸⁶

Attiecībā uz advokātu pienākumiem, mūsdienās ļoti daudz kas notiek gan juridisko atzinumu sagatavošanas līmenī, gan komercdarbībā, kur advokāta pamatdarbība, iespējams, ir vairāk saistīta ar dokumentu pārvaldību, uzraudzību, vadību, ar līgumu izstrādi un ne tik bieži tieši ar pārstāvību tiesā.⁸⁷

Galvenokārt, advokāta, tāpat kā visas tiesu sistēmas uzdevums ir kalpot likumam un sabiedrībai.⁸⁸ Un, neatkarīgi no tā, kas ir klients – advokāta profesionālais pienākums ir vienmēr rīkoties ētiski, ievērojot profesionālās uzvedības nosacījumus, kā arī pienācīgu līdzsvaru starp cilvēktiesībām un vispārīgām sabiedrības un valsts interesēm.⁸⁹

1.4. Noslēpumi un to veidi

Darba izstrādes gaitā, autorei rodas sekojošs jautājums - kas tad īsti ir noslēpums un kādi ir noslēpuma veidi?! Šīs nodaļas ietvaros tiek noskaidrots ne vien tas, kā izpaužas profesionālais noslēpums, bet arī cita veida noslēpumi, kas iekļauj konfidenciāla rakstura informāciju.

⁸⁵ Civilprocesa likums. LR likums. VII nodaļa. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50500> aplūkots: [2015. gada 15. maijā]

⁸⁶ Par Civilprocesa likuma 83.panta 4. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam. Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 06.11.2003. Secinājumu daļa 2. Pieejams: <http://advokatura.lv/?open=documents&lang=lat> aplūkots: [2015. gada 15.maijā]

⁸⁷ Matule S. Advokātu padome: mīts par advokātu vīzdegunību un nesodāmību ir pārspīlēts. Jurista Vārds, 07.04.2015., Nr. 14 (866), 8.-14.lpp.

⁸⁸ Bitāns A. Advokāta loma civilprocesā. Pieejams: <http://www.db.lv/laikraksta-arhivs/juridiskie-pakalpojumi/advokata-loma-civilprocesa-333455> [aplūkots: 2015. gada 4. aprīlī]

⁸⁹ Kūtris G. Jurista īpašais pienākums pret valsti. Jurista Vārds. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/203739-jurista-ipasais-pienakums-pret-valsti/> [aplūkots: 2015. gada 19. aprīlī.]

Jēdzienam „noslēpums” ir vairākas nozīmes. Pirmkārt, noslēpumu var uzskatīt par subjektīvu kategoriju: tās ir ziņas, ko kāds subjekts - fiziska persona - ir nolēmis, ka par konkrēto faktu vai rīcību viņš nevienam nestāstīs, tas nozīmē, ka viņš šo informāciju padarījis par slepenu. Otrkārt, noslēpumu var uzskatīt par objektīvu kategoriju, un tie ir dabas noslēpumi: neizzinātas dabas, domāšanas, sabiedrības parādības un likumi.⁹⁰

Attiecībā uz valsts varas un pārvaldes institūcijām ar noslēpumu saprot to, kas tiek slēpts no citiem, kas zināms tikai stingri noteiktam personu lokam: tās ziņas, kas uzskatāmas par slepenām un nav izpaužamas.⁹¹

Noslēpumu veidus nosaka informācijas, tai skaitā, to informācijas veidu, kuri ir aizsargājami objekti, klasifikācija pēc tiesiskā režīma nosacījumiem. Informācija vispār ir ziņas par personām, priekšmetiem, faktiem, notikumiem, parādībām un procesiem neatkarīgi no šo ziņu pasniegšanas formas.⁹² Visu informāciju iedala vispārpieejamā un tādā, kurai piekļūšanu ierobežo dažādi normatīvie akti, ņemot vērā to, ka ne visa informācija var nonākt publiskā aprītē (ierobežotas pieejamības informācija).⁹³

Vispārpieejama informācija nozīmē, ka informāciju pieprasošajai fiziskajai vai juridiskajai personai nav jāpamato savas tiesības uz pieeju šai informācijai, bet šīs tiesības tiek prezumētas un informācija var tikt atteikta tikai izņēmuma gadījumos un tikai, šo atteikumu pamatojot.⁹⁴ Savukārt, ierobežotas pieejamības informācija tiek definēta kā "tāda informācija, kura ir paredzēta ierobežotam personu lokam sakarā ar darba vai dienesta pienākumu veikšanu un kuras izpaušana vai nozaudēšana šīs informācijas rakstura un satura dēļ apgrūtinā vai var apgrūtināt iestādes darbību, nodara vai var nodarīt kaitējumu personu likumiskajām interesēm."⁹⁵

Ierobežotas pieejamības informācija var būt: dokumentēta (uz materiālā nesēja fiksēta informācija ar rekvizītiem, kas ļauj to identificēt) un nedokumentēta (ģimenes un personiskais noslēpums, balsošanas noslēpums).⁹⁶

Dokumentēta ierobežotas pieejamības informācija tiek iedalīta: informācijā, kas ir valsts noslēpums un konfidenciāla rakstura ziņās.

⁹⁰Zemļanovs V. Komerccnoslēpums un uzņēmējdarbības drošība. Rīga : Jumava, 2005., 18.- 19.lpp.

⁹¹Turpat, 19.lpp.

⁹²Zemļanovs V. Komerccnoslēpums un uzņēmējdarbības drošība. Rīga : Jumava, 2005., 19.lpp.

⁹³Informācijas atklātības likums. 3.pants. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50601> [aplūkots: 2015. gada 21. maijā]

⁹⁴Bērziņa I., Ozoliņa G. Informācijas pieejamība Latvijā: Tiesību aktu izvērtējums.LatvijasUniversitātes Juridiskās fakultātes Cilvēktiesību institūts. Pētījums., 2000 Pieejams: http://www.humanrights.lv/hri_/infopieeja.htm aplūkots: [2015. gada 21. maijā]

⁹⁵Informācijas atklātības likums. 5.pants. 1.daļa. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50601>[aplūkots:2015. gada 21. maijā]

⁹⁶Zemļanovs V. Komerccnoslēpums un uzņēmējdarbības drošība. Rīga : Jumava, 2005., 21.lpp.

Saskaņā ar likumu „Par valsts noslēpumu” „valsts noslēpums ir tāda militāra, politiska, ekonomiska, zinātniska, tehniska vai cita rakstura informācija, kura iekļauta Ministru kabineta apstiprinātā sarakstā un kuras nozaudēšana vai nelikumīga izpaušana var nodarīt kaitējumu valsts drošībai, ekonomiskajām vai politiskajām interesēm.” Valsts noslēpumiem noteiktas trīs slepenības pakāpes: „sevišķi slepeni”, „slepeni” un „konfidenciālā informācija.” Saskaņā ar likumu, šis pienākums neizpaust valsts noslēpumu attiecas uz valsts institūcijām, to amatpersonām un darbiniekiem kā arī citām personām, kuras sakarā ar amata (dienesta) vai darba pienākumu veikšanu rada, iegūst, uzglabā vai izmanto valsts noslēpuma objektus.⁹⁷

Savukārt, konfidenciāla rakstura ziņas var būt:

1. ziņas par personas privātās dzīves faktiem, notikumiem un apstākļiem, kas ļauj identificēt personu (personas dati), izņemot ziņas, kas likumos noteiktajos gadījumos ir izplatāmas ar plašsaziņas līdzekļu starpniecību;
2. ziņas, kas satur izmeklēšanas un tiesvedības noslēpumu (izmeklēšanas un tiesvedības noslēpums);
3. dienesta ziņas, kurām piekļūšanu ierobežojušas valsts varas institūcijas atbilstoši Civillikumam un citiem likumiem (dienesta noslēpums – nodokļu noslēpums);
4. ar profesionālo darbību saistītas ziņas, kurām pieeja ierobežota saskaņā ar Satversmi un citiem likumdošanas aktiem (ārsta, notariālais, advokatūras, grēksūdzes noslēpums, sarakstes, telefonsarunu, pasta sūtījumu, telegrāfa un citu paziņojumu noslēpums);
5. ar komerciālo darbību saistītas ziņas, kurām piekļūšanu ierobežo attiecīgie likumdošanas akti (komercnoslēpums – bankas un apdrošināšanas noslēpums);
6. ziņas par izgudrojuma, modeļa vai rūpnieciskā parauga būtību, pirms informācija par tiem ir oficiāli publicēta (patenta noslēpums).⁹⁸

Privātuma aizsardzība kalpo ne tikai personiskām interesēm, bet arī demokrātijas nostiprināšanas interesēm. Mūsdienās tiesības uz dzīvību nozīmē tiesības baudīt dzīvi – tiesības palikt vienam, būt aizsargātam pret nepamatotu personas, dzīvesvietas, dokumentu un īpašumu kratīšanu un sagrābšanu; personas tiesības būt brīvai no nesankcionētas publiskošanas un tiesības dzīvot bez nesankcionētas sabiedrības iejaukšanās lietās, kurās tai nav būtiskas nepieciešamības iejaukties.⁹⁹ Tieši šo iemeslu dēļ Latvijā ir radīts tiesību

⁹⁷ Likums „Par valsts noslēpumu” Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=41058> [aplūkots: 2015. gada 20. maijā]

⁹⁸ Zemļanovs V. Komerccnoslēpums un uzņēmējdarbības drošība. Rīga : Jumava, 2005., 21.-22.lpp.

⁹⁹ Ruķers M. Personas datu tiesiskā aizsardzība. Rīga : Biznesa augstskola Turība, 2000., 11.,15.lpp.

normu kopums, kas regulē informācijas apstrādi, apriti, aizsardzību un citus ar šo jomu saistītos jautājumus.¹⁰⁰

Informācijas neizpaušanu reglamentē tādi normatīvie akti kā - likums „Par valsts noslēpumu”, „Fizisko personu datu aizsardzības likums”, „Informācijas atklātības likums” u.c., kā arī vēl virkne speciālo likumu, kas noteiktas kategorijas informāciju nosaka par konfidenciālu un personām, kurām šī informācija ir kļuvusi pieejama sakarā ar darba pienākumu veikšanu, uzliek pienākumu to neizpaust.¹⁰¹ Piemēram:

1. Ārstniecības likuma 50.pants nosaka, ka “Ziņas par pacienta ārstēšanu, slimības diagnozi un prognozi, kā arī ziņas, ko ārstniecības personas ārstniecības procesā ieguvušas par pacienta un viņa tuvāko radnieku privāto dzīvi, ir konfidenciālas”;
2. Epidemioloģiskās drošības likuma 13.pants nosaka, ka ziņas par personām, kurām ir infekcijas slimības vai attiecībā uz kurām pastāv pamatotas aizdomas, ka tās inficējušas ar infekcijas slimībām, vai mirušajiem, kuru nāvi izraisījušas infekcijas slimības, ir konfidenciālas;
3. Konkurences likums (14.pants) un likums “Par valsts ieņēmumu dienestu” (21.pants) aizliedz amatpersonām izpaust informāciju, kas tām kļuvusi zināma, pildot dienesta pienākumus;
4. Likums “Par Policiju”(6.pants) policijai aizliedz izpaust pirmstiesas izmeklēšanas materiālus bez prokurora vai izziņas izdarītāja atļaujas, kā arī materiālus, kuri pārkāpj nevainīguma prezumpciju. Tāpat policijai aizliegts izpaust ziņas, kuras aizskar cilvēka personisko dzīvi, kā arī fizisko un juridisko personu godu un cieņu, ja šī darbība nenotiek tiesiskās kārtības un nostiprināšanas interesēs.¹⁰²

Pēc darba autores domām, efektīva profesionālā noslēpuma, datu, dienesta, izmeklēšanas un citu ziņu aizsardzība ir svarīga mūsu demokrātijā un veido pamatu citām pamattiesībām un brīvībām. Ir jārod līdzsvars starp privātuma aizsardzības jautājumiem un brīvu informācijas plūsmu, neaizskarot indivīda intereses un tiesības, kas ir garantētas Latvijas Republikas Satversmē.

¹⁰⁰Ruķers M. Personas datu tiesiskā aizsardzība. Rīga : Biznesa augstskola Turība, 2000., 5.lpp.

¹⁰¹Bērziņa I., Ozoliņa G. Informācijas pieejamība Latvijā: Tiesību aktu izvērtējums.Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Cilvēktiesību institūts. Pētījums., 2000 Pieejams: http://www.humanrights.lv/hri_1/infopieejja.htm
aplūkots: [2015. gada 21. maijā]

¹⁰²Turpat

2. ADVOKATŪRA: PROFESIONĀLIE STANDARTI UN NORMATĪVAIS REGULĒJUMS

Advokātu profesijas funkciju izpildīšana tangē līdzcilsoņu visjūtēlīgākās intereses un jau dziļā senatnē atradās cilvēki, kuri pārprata aizstāvja svētos uzdevumus, un mēģināja izmantot profesiju saviem līdzcilsoņiem par ļaunu, un tamdēļ bija un ir nepieciešams reglamentēt šo aizstāvēšanas brīvību, lai nekaitētu taisnībai.¹⁰³

Vēl viens iemesls tiesiskajam regulējumam - lai novērstu gadījumus, kur advokāts izlieto savas zināšanas procesa kavēšanai, kļūst nevis par tiesas sabiedroto, bet pretinieku. Valsts rada īpašas normas advokātu darbībai, izveido advokātu korporācijas, ar to nevien novēršot eventuālās ļaunprātības, bet arī garantējot advokātu profesijai uzticamību, lietpratību un zināšanas.¹⁰⁴

Latvijā advokatūra pastāv jau 94 gadus¹⁰⁵, ētikas un tiesību normas ir veidotas gadu simteņiem.¹⁰⁶Mūsdienās Latvijas zvērinātu advokātu ētiku un profesionālo darbību juridiski regulē šādi nacionāli tiesiskie akti:

1. 1922. gada Latvijas Republikas Satversme, kas ir valsts primārais avots – tiesību sistēmas mugurkauls, no kā tālāk izriet jebkurš tiesību saturs.¹⁰⁷Tajā garantētas tiesības uz taisnīgu tiesu; savu tiesību un likumisko interešu aizstāvību taisnīgā tiesā; tiesības uz advokāta palīdzību¹⁰⁸(personas pamattiesības, kuras nav absolūtas un var tikt ierobežotas)¹⁰⁹Tomēr tiesības uz advokāta palīdzību Latvijā deklarētas jau 1990. gada 4. maijā, kad Latvija atzinusi par sev saistošu Starptautisko paktu par Pilsoņu un politiskajām tiesībām, kura 14. panta trešā daļa paredz, ka persona var aizstāvēt sevi pati vai ar pašas izraudzīta aizstāvja starpniecību.¹¹⁰

¹⁰³Dekerts K. Dažas domas par advokatūru un viņas reorganizāciju. Rīga: Gaisma, 1934 (spiestuve "Dzintars"), 5.lpp.

¹⁰⁴Turpat

¹⁰⁵Matule S. Advokātu padome:mīts par advokātu vīzdegunību un nesodāmību ir pārspīlēts. Jurista Vārds. 7.04.2015./Nr.14(866), 14.lpp.

¹⁰⁶Krastiņa I. Par dažiem advokātu ētikas aspektiem. Jurista Vārds. Pieejams:

<http://www.juristavards.lv/doc/122846-par-daziem-advokatu-etikas-aspektiem/> [aplūkots 2015. gada 7. aprīlī]

¹⁰⁷Autoru kolektīvs: Krūmiņa V., Balodis R., Kūtris G. u.c. Latvijas Republikas Satversmes komentāri :VI nodaļa. Tiesa ; VII nodaļa. Valsts kontrole. Rīga : Latvijas Vēstnesis, 2013., 9.lpp.

¹⁰⁸Latvijas Republikas Satversme. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=57980> [aplūkots: 2015. gada 19. aprīlī.]

¹⁰⁹Zemribo G. Tiesu sistēmai piederīga amatpersona vai brīvā profesija. Jurista Vārds. Pieejams:

<http://www.juristavards.lv/doc/229706-kads-ir-zverinata-advokata-statuss/> [aplūkots 2015. gada 18. aprīlī]

¹¹⁰Skudra V. Satversmē garantētās tiesības uz advokāta palīdzību. Jurista Vārds. Pieejams:

<http://www.juristavards.lv/arhivs.php?k=viss&a=2048> [aplūkots 2015. gada 11. aprīlī]

2. Latvijas Republikas Advokatūras likums (pieņemts un stājies spēkā 1993.gada 27. aprīlī).¹¹¹ Šis likums regulē advokātu (zvērīnātu advokātu un zvērīnātu advokātu palīgu) profesionālo un korporatīvo darbību. Likumā ir noteikta arī procedūra kļūšanai par zvērīnātu advokātu. Pirmām kārtām personai jāatbilst likuma 14.panta prasībām, jāvērsas Zvērinātu advokātu padomē ar iesniegumu, kuram pievienotas atsauksmes par šīs personas profesionālo darbību un morālajām īpašībām. Personai ir jānokārto advokāta eksāmens, pēc kura Zvērinātu advokātu padome izlemj, vai uzņemt šo personu par zvērīnātu advokātu vai arī tās iesniegumu noraidīt. Advokāta eksāmenu nosaka Zvērinātu advokātu padome, kas pati to arī pieņem. Saskaņā ar likuma 43.pantu lēmums, ar kuru iesniegums par uzņemšanu zvērīnātu advokātu skaitā noraidīts neformālu iemeslu dēļ, nav pārsūdzams, taču no panta satura nav skaidrs, ko var uzskatīt par neformāliem iemesliem. Ja persona tiek uzņemta par zvērīnātu advokātu, par to tiek paziņots Augstākās tiesas priekšsēdētājam, kurš pieņem jaunuzņemtā advokāta zvērestu. Likums noteic arī zvērīnātu advokātu tiesības, pienākumus un atbildību, zvērīnātu advokātu palīgu uzņemšanas procedūru, viņu tiesības un pienākumus, kā arī zvērīnātu advokātu palīgu sagatavošanu, uzraudzību un atbildību. Saskaņā ar likuma 85.pantu zvērīnātam advokātam nevar būt vairāk par vienu palīgu.¹¹²

3. Latvijas zvērīnātu Advokātu ētikas kodekss (1993. gada 21. maijā), kura pamatā tika ņemts Starptautiskās advokātu asociācijas 1958.gada uzlabotais Starptautiskais Advokātu ētikas kodekss un 1988.gada Juristu uzvedības kodekss.¹¹³ Galvenais ētikas kodeksa mērķis ir, nosakot ētikas rīcības standartus, palīdzēt advokātam labi pildīt savu darbu. Tāpēc ētikas kodeksā iekļautas tādas vērtības un principi, kuru ievērošana nodrošina kvalitatīvu, godprātīgu un atbildīgu profesionālo darbību. Ētikas likumi, ko pieņem advokātu asociācijas vai advokatūras, lielākoties balstās uz iedibinātām tradīcijām, taču tos nosaka arī sabiedrības vispārējās vērtības. Advokāta profesijas ētikas likumiem, galvenokārt, jāgarantē advokāta funkciju izpilde.¹¹⁴

¹¹¹Latvijas Republikas Advokatūras likums. LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots 2015.gada 11. aprīlī]

¹¹² Par Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 96.panta otrās daļas 1.teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89. un 92.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. Rīgā 2003.gada 6.oktobrī. Secinājumu daļa 4. Pieejams: <http://advokatura.lv/?open=documents&lang=lat> aplūkots: [2015.gada 18. maijā]

¹¹³Latvijas Zvērinātu Advokātu ētikas kodekss. Pieejams: <http://www.advokatura.lv/src2.php?open=kodekss> [aplūkots 2015.gada 11.aprīlī]

¹¹⁴Latvijas Zvērinātu advokātu padome. Advokāta loma un pienākumi pārejas laika sabiedrībā: Eiropas Padomes, Eiropas Savienības advokātu asociāciju rīkotās sanāksmes Budapeštā 1997. gada 9.-11. decembrī materiāli. Rīga,1998, 12.lpp.

4. Latvijas zvērinātu advokātu kolēģijas statūti (1993. gada 21. maijā), kuros iekļauti zvērinātu advokātu uzņemšanas nosacījumi, darbības vieta, zvēresta došana un iekļaušana zvērinātu advokātu sarakstā, tiesības un pienākumi, kā arī zvērinātu advokātu atskaitīšanas, atstādināšanas, darbības apturēšanas priekšnosacījumi un citi organizatoriski jautājumi.

Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģija apvieno visus Latvijā praktizējošos zvērinātos advokātus, lai rūpētos par advokātu profesijas prestižu, veicinātu zvērinātu advokātu profesionālo izaugsmi, radošo spēju izkopšanu un pieredzes apgūšanu un izpildītu Advokatūras likumā un citos likumos noteiktos uzdevumus.¹¹⁵

5. 2001. gada likums “Par reglamentētajām profesijām un profesionālo kvalifikāciju atzīšanu.”¹¹⁶ Likuma 30. pants nosaka priekšnosacījumus, lai persona būtu tiesīga pretendēt uz darbību advokāta profesijā.

6. 1993. gada 1. janvāra likums „Par tiesu varu” - advokāta piedalīšanās tiesvedībā pamatnoteikumi.¹¹⁷

7. Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums, kas garantē trūcīgai vai maznodrošinātai personai iespēju saņemt kvalificētu juridisko palīdzību.¹¹⁸ Kā arī vēl virkne normatīvo aktu, kas sīkāk reglamentē advokāta darbību un ar to saistītos pamatprincipus.

Liela nozīme ir zvērinātu advokātu korporatīvajai darbībai - ir nostiprināta advokātu disciplināratbildība, proti, izveidota disciplinārlietu komisija, kurā tiek izskatīti jautājumi par pārkāpumiem advokātu profesionālajā darbībā; ir izveidots mehānisms advokātu ētikas prasību ievērošanas uzraudzībai, proti, 2007. gadā izveidota Latvijas Zvērinātu advokātu padomes Ētikas komisija, kas kontrolē ētikas normu ievērošanu; Latvijas Zvērinātu advokātu padome ir izveidojusi mehānismu advokātu kvalifikācijas celšanai, kura ietvaros zvērinātiem advokātiem ir noteikts pienākums celt savu profesionālo kvalifikāciju.¹¹⁹

Bez advokātam izvirzāmajām profesionālajām kvalifikācijas prasībām, Advokatūras likums un citi normatīvie akti nosaka arī vispārīgus principus, kas tam jāievēro savā

¹¹⁵ Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas statūti. Vispārīgā daļa 1.1. Pieejams:

<http://advokatura.lv/?open=documents&lang=lat> aplūkots: [2015. gada 20. maijā]

¹¹⁶ Krastiņa I. Par dažiem advokātu ētikas aspektiem. Jurista Vārds. Pieejams:

<http://www.juristavards.lv/doc/122846-par-daziem-advokatu-etikas-aspektiem/> [aplūkots 2015. gada 7. aprīlī]

¹¹⁷ Likums „Par tiesu varu”, LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots: 2015. gada 19. aprīlī.]

¹¹⁸ Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=104831> [aplūkots: 2015. gada 19. aprīlī.]

¹¹⁹ Litvins G. Kvalificēta juridiskā palīdzība sekmē tiesas procesa ekonomiju un taisnīgu tiesas procesa iznākumu. Jurista Vārds, 18.02.2014., Nr. 7 (809), 12.-13.lpp.

profesionālajā darbībā.¹²⁰Šie principi attiecīgi iekļauti advokātu ētikas kodeksos un Apvienoto Nāciju pamatprincipos par advokāta lomu.

Advokātu profesionālās ētikas nosacījumi katrā valstī ir un būs atšķirīgi atkarībā no katras valsts nacionālajām īpatnībām, ņemot vērā katras valsts politiskos, ekonomiskos, sociālos un kultūras apstākļus un tradīcijas.¹²¹Tomēr, lai atvieglotu advokātu kustību pasaulē un nodrošinātu labāku juridiskās palīdzības kvalitāti klientam, demokrātiskā sabiedrībā advokātiem jārespektē ne tikai savu vietējo advokatūru likumus, bet arī Eiropas Savienības un Apvienoto Nāciju Organizācijas pieņemtos noteikumus, tai skaitā:

1. Apvienoto Nāciju pamatprincipi par advokātu lomu (1990) - kuros ietverta norma par tiesībām uz vārda un pulcēšanās brīvību un tiesībām iesaistīties sabiedriskās diskusijās. Juristiem – ne tikai advokātiem, ir ne vien tiesības, bet arī morāls pienākums iesaistīties sabiedriskās diskusijās jautājumos, kas saistīti ar tiesībām, cilvēka tiesību aizsardzību un veicināšanu.¹²²

2. 1998.gada Eiropas Savienības Advokātu ētikas kodekss, kura mērķis ir sabiedrības interesēs formulēt vienotus noteikumus, kas attiecas uz visiem Eiropas Ekonomiskās Zonas advokātiem neatkarīgi no tā, kurai Advokatūrai vai Juristu Biedrībai viņi/viņas ir piederīgi/as, darbojoties starptautiskajā praksē.¹²³

3. Eiropas advokāta profesijas pamatprincipu harta, kas tika pieņemta 2006.gada 24.novembrī. Hartas mērķis ir palīdzēt advokatūrām, kuras cīnās par savas neatkarības iegūšanu, un palielināt advokātu izpratni par advokāta ievērojamo nozīmi sabiedrībā; tā ir domāta gan pašiem advokātiem, gan lēmumu pieņēmējiem, gan sabiedrībai kopumā.¹²⁴ Visas Eiropas advokātu profesijai ir vienoti pamatprincipi, kas attiecīgi uzskaitīti šajā hartā.

4.Vispārējā cilvēktiesību deklarācija un Eiropas cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, kuras nosaka, ka ikvienam ir tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu, tai skaitā, tiesības uz juridisko palīdzību, savu interešu aizstāvībā.

¹²⁰Bitāns A. Advokāta loma civilprocesā. Pieejams: <http://www.db.lv/laikraksta-arhivs/juridiskie-pakalpojumi/advokata-loma-civilprocesa-333455> [aplūkots: 2015. gada 7. aprīlī]

¹²¹Apvienoto Nāciju Pamatprincipi par advokāta lomu. Pieejams: <http://advokatura.lv/?open=documents&lang=lat> [aplūkots: 2015. gada 18. maijā]

¹²²Kūtris G. Jurista īpašais pienākums pret valsti. Jurista Vārds. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/203739-jurista-ipasais-pienakums-pret-valsti/> [aplūkots: 2015. gada 19. aprīlī.]

¹²³Eiropas Savienības Advokātu ētikas kodekss. 10.lpp. Pieejams: <http://advokatura.lv/?open=documents&lang=lat> [aplūkots 2015. gada 23. maijā]

¹²⁴ Eiropas advokāta profesijas pamatprincipu harta. 1.lpp. Pieejams: <http://advokatura.lv/?open=documents&lang=lat> [aplūkots 2015. gada 23. maijā]

Advokāta profesionālo darbību nepieciešams regulēt arī starptautiskā līmenī, jo tādā veidā tiek veicināta tiesību attīstība un prakse, kas attiecas uz likuma varu, tiesas spriešanu un patstāvīgu likumdošanas pilnveidi gan Eiropas, gan starptautiskā līmenī.¹²⁵

Atbilstoši Advokatūras likuma 71. pantam advokāts ir disciplināri atbildīgs par likumu un citu normatīvo aktu, Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas statūtu, kā arī par zvērinātu advokātu profesionālās ētikas normu pārkāpšanu.¹²⁶ Zvērināts advokāts kā juridiskās palīdzības sniedzējs pēc iespējas krietnāk attiecas uz likuma un ētikas normu ievērošanu.

Pēc autores domām, zvērināta advokāta darbība ir plaši reglamentēta, tomēr joprojām pastāv problēmas ar tiesību normu piemērošanu praksē. Par to liecina atšķirīgā likumu, ētikas normu interpretācija, kā arī problēmas ar Latvijas normatīvo aktu harmonizāciju ar Starptautiskajiem tiesību aktiem.

¹²⁵Eiropas advokātu ētikas kodekss. Pieejams:
http://www.ccbe.eu/fileadmin/user_upload/NTCdocument/ccbe_etikas_kodekss_15_1253625489.pdf
[aplūkots : 2015. gada 11. maijā]

¹²⁶Advokāra slepena sarunas ierakstīšana ar kolēģi nav pieļaujama. Disciplinārlietu komisijas 2010. gada 23. augusta lēmums lietā Nr. 03/2010. Motīvu daļa 3.

3. KLIENTA NOSLĒPUMS UN AIZSARGĀTĀ SAZIŅA ADVOKĀTA UN KLIENTA SAVSTARPĒJAJĀS ATTIECĪBĀS

Gan Latvijas Zvērinātu advokātu ētikas kodekss, gan Eiropas Savienības advokātu Ētikas kodekss velta klientu attiecībām veselu sadaļu, sīki tās reglamentējot. Pirmkārt, advokātam, vadoties no tiesību un ētikas normām, vienmēr jārīkojas klienta interesēs, kuras viņam vienmēr prevelē pār savām privātajām, kā arī citu kolēģu interesēm – īpaši tas jāņem vērā, komunikācijā ar klientu.¹²⁷

3.1. Saziņa starp advokātu un klientu

Advokāts ir pirmais, pie kā nonāk strīds. Līdzīgi kā to dara tiesnesis, advokāts noskaidro faktiskos apstākļus, atrod, interpretē un piemēro tiesību normas, kas var būt attiecinātas uz konkrēto situāciju. Savam klientam advokāts godīgi atklāj iespējamās klienta situācijas attīstības un atrisināšanas variantus – gan klientam labvēlīgus, gan nelabvēlīgus. Šajā advokāta uzvedības aspektā izpaužas advokāta profesionālās neatkarības princips, proti, būt brīvam gan no ārējās (piemēram, klienta vai sabiedrības spiediena), gan iekšējās (piemēram, uztvert situāciju sev vēlamā subjektīvā izpratnē) ietekmes.¹²⁸ Advokātam sava klienta intereses ir jāaizstāv drosmīgi, godīgi un neatlaidīgi, nedrīkst apzināti sniegt nepatiesu informāciju vai padomu.¹²⁹

Advokāta attiecības ar klientu regulē Zvērinātu advokātu Ētikas kodeksa 2. sadaļa.¹³⁰ Tomēr saziņā ar klientu advokātam īpaši vajadzētu ievērot tādas zelta baušļus kā:

- nekad neprasi savam aizstāvamajam, lai viņš pastāsta, kā bija patiesībā, bet pieņem viņa versiju kā absolūti pareizu, pretējā gadījumā būtu jāmokās starp profesionālo un pilsonisko sirdsapziņu;

¹²⁷Voroncovs A. Kad veidojas advokāta un klienta attiecības. Jurista Vārds. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/139962-kad-veidojas-advokata-un-klienta-attiecibas/> [aplūkots: 2015. gada 23. maijā]

¹²⁸Rakova J. Advokātu ētika: honorārs un personiskā reklāma. Jurista vārds. 22. februāris 2011 /NR. 8 (655)

¹²⁹Gujāns A. Tiesnešu un advokātu profesionālā ētika, uzvedība un atbildība. Pamatziņojums konferencē 2006. gada 8. jūnijā. Pieejams: https://www.google.lv/search?q=eiropat.gov.lv+kodekss+par+tiesniesiem&ie=utf-8&oe=utf-8&gws_rd=cr&ei=itRhVYPDNKaQyWPgl4HoDw#q=Tiesne%C5%A1u+un+advok%C4%81tu+profesion%C4%81%C4%81+%C4%93tika%2C+uzved%C4%ABba+un+atbild%C4%ABba+ [aplūkots 2015. gada 24. maijā]

¹³⁰Latvijas Zvērinātu Advokātu ētikas kodekss. Pieejams: <http://www.advokatura.lv/src2.php?open=kodekss> [aplūkots 2015.gada 11.aprīlī]

- nekad neizrādi klientam, ka tu šaubies, bet gan to, ka darīsi visu iespējamo ar likumā atļautiem līdzekļiem, lai panāktu viņa lietā labvēlīgu rezultātu;
- nekad nedod klientam iespēju nonākt pie atziņas, ka viņam vēlamu rezultātu var panākt ar neatļautiem paņēmieniem. Nav piedzimis tāds klients, kura dēļ būtu attaisnojama nelikumīgā rīcība.¹³¹

Advokātam, komunicējot ar topošo vai esošo klientu, vienmēr jābūt godīgam – tas nozīmē būt godīgam arī pret sevi pašu. Advokāta amatpienākumu pamatā ir klienta iespēja uzticēt lietas, ko klients neatklātu citām personām – intīmu personisko informāciju vai vērtīgus komercnoslēpumus, un šai informācijas apmaiņai starp advokātu un klientu ir jābūt konfidencialībai.¹³² Tieši konfidencialitātes būtībai darba autore velta sekojošo, būtiskāko nodaļu.

3.2. Konfidencialitātes princips

Konfidencialitātes ievērošana nav tikai advokāta pienākums – tā ir būtiska klienta cilvēktiesība.¹³³ Konfidencialitātes princips ir noteikts ne tikai likumos un ētikas kodeksos, kas regulē advokatūru darbību Eiropas un ne tikai Eiropas valstīs, arī Latvijā, bet tas ir ietverts starptautiskajās normās cilvēktiesību jautājumos – Eiropas Cilvēktiesību konvencijā un Apvienoto Nāciju Organizācijas starptautiskajā paktā “Par pilsoņu un politiskajām tiesībām”. Eiropas juristi profesionālo noslēpumu vai konfidencialitāti saprot kā absolūtu un nevienam, arī valsts institūcijām, nav tiesību pieprasīt tā atklāšanu, tomēr pastāv izņēmuma gadījumi, kas šīs nodaļas ietvaros tiks apskatīti. Tāpat, konfidencialitātes princips ir Eiropas Savienības tiesību daļa, kas jārespektē tām valstīm, kas ir Eiropas Padomes vai Eiropas Savienības dalībvalstis.¹³⁴

Ar konfidencialitāti saprot:

- advokāta pienākumu neizpaust informāciju, kas viņam tapusi zināma juridiskās palīdzības sniegšanas procesā (advokāta noslēpums);

¹³¹Krastiņa I. Par dažiem advokātu ētikas aspektiem. Jurista Vārds. Pieejams:

<http://www.juristavards.lv/doc/122846-par-daziem-advokatu-etikas-aspektiem/> [aplūkots 2015. gada 7. aprīlī]

¹³²Eiropas advokāta profesijas pamatprincipu harta. Pieejams:

<http://advokatura.lv/?open=documents&lang=lat> [aplūkots: 2015. gada 21. maijā]

¹³³Komentārs Eiropas advokāta profesijas pamatprincipu hartai. Pieejams:

<http://advokatura.lv/?open=documents&lang=lat> [aplūkots: 2015. gada 21. maijā]

¹³⁴Latvijas Zvērinātu advokātu padome. Advokāta loma un pienākumi pārejas laika sabiedrībā: Eiropas Padomes, Eiropas Savienības advokatūru asociāciju rīkotās sanāksmes Budapeštā 1997. gada 9.-11. decembrī materiāli. Rīga, 1998, 6lpp.

- advokāta pienākumu neizpaust pašu juridiskās palīdzības sniegšanas faktu, ja klients to lūdz (nevēlas);
- konfidencialitātes pienākumam nav noilguma laika ziņā, t.i., tas neizbeidzas, pārstājot sniegt klientam juridisko palīdzību;
- pienākums sargāt informāciju, kas iegūta no klienta juridiskās palīdzības sniegšanas laikā. Šis pienākums vienlīdz attiecināms un advokāta palīgiem un personālu;
- pienākums sargāt informāciju par klientu, kas iegūta no trešām personām, sniedzot juridisko palīdzību klientam.¹³⁵

Brīdis, kad klients pirmo reizi ieradies vizītē pie advokāta - uzskatāms par “advokāta noslēpuma” glabāšanas pienākuma sākumu laika ziņā. Pats apmeklējums var būt “advokāta noslēpuma” sastāvdaļa, ja tāda ir klienta vēlme. Advokāta konfidencialitāte attiecas arī uz viņa ģimenes locekļiem, t.i., arī tuviniekiem nav izpaužama informācija par klientu.¹³⁶

Aizstāvis, pārstāvot vienas puses intereses, vienlaikus darbojas arī sabiedrības interesēs un viņa pienākums ir rīkoties tiesiski, tāpēc atsevišķos gadījumos var rasties visai sarežģīta situācija – advokātam ir jādefinē, vai viņam ir pienākums izpaust klienta sniegto informāciju, kas iegūta, sniedzot juridisko palīdzību. Par to juridiskajā literatūrā izteikti atšķirīgi viedokļi. Tā, M. Barščevska grāmatā “Advokāta ētika” pausts uzskats, ka varētu būt tikai 2 izņēmuma gadījumi, kad advokātam ir jāizpauž no klienta viņa sakarā ar viņa lietu iegūtā informācija:

- ja advokāta darbību izvērtē advokatūras disciplinārā institūcija (disciplinārā komisija, ētikas komiteja, padome u. tml..) un ja informācijas sniegšana sekmē pareiza lēmuma pieņemšanu par advokāta darbību;
- ja advokātam ir droši zināms par gatavošanos nozieguma izdarīšanai, tad informācijas izpaušana attaisnojama kā vienīgā iespēja novērst personas noziedzīgu nodarījumu.¹³⁷ Advokātam vienmēr jāapzinās, ka viņš nedrīkst būt klienta noziedzīgas darbības atbalstītājs nekādā formā.¹³⁸

Citā avotā – Uzbekijas Republikas “Advokatūras likuma” projektā – paredzēti 3 gadījumi, kad advokātam ir jāpublisko juridiskās palīdzības sniegšanas procesā klienta vai par klientu iegūtās ziņas:

- ar pilnvardevēja piekrišanu, ja tas nenodara kaitējumu klienta tiesībām un ar likumu aizsargātajām interesēm;

¹³⁵Latvijas zvērinātu advokātu padome. Advokātu ētikas problēmas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, 23lpp

¹³⁶Turpat

¹³⁷Turpat

¹³⁸Latvijas Republikas Krimināllikums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots: 2015. gada 7.aprīlī.]

- nolūkā realizēt savu aizstāvību tiesā pret klienta izvirzītajām pretenzijām, kas tieši izriet no advokāta-klienta savstarpējajām attiecībām;
- nolūkā pamatot aizstāvības pozīciju krimināllietā vai prasības pamatu civillietā pret advokātu, kas izriet no advokāta kā pilnvarotās personas darbības vai rīcības.¹³⁹

Savukārt, Latvijas Republikas Krimināllikums (315.pants) un Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums paredz konfidenciālas informācijas izpaušanu šādos gādījumos:

1. ja advokātam ir drošas ziņas (nav saprātīgu iemeslu šaubīties) par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu vai ja ir pamatotas aizdomas par to, ka tiek gatavots smags vai sevišķi smags noziegums - lai izvērtētu, vai tiešām klients veiks iecerēto noziedzīgo nodarījumu, advokātam ir nepieciešamas ne vien juridiskās zināšanas, bet arī labi jāpazīst cilvēki. Nepietiek vienīgi ar aizdomām, bet gan, izvērtējot visu advokāta rīcībā esošo informāciju, jāiegūst pārliecība, ka klients tik tiešām gatavojas noziedzīgo nodarījumu izdarīt;
2. ja advokātam ir ziņas par par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju- Direktīva 2005/60/EK ietver stingras prasības attiecībā uz advokāta pienākumu sadarboties ar tiesībsargājošām iestādēm. Latvijas likumdošanā minētās prasības ir ietvertas ar Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumu, kas stājies spēkā 2008. gada 13. augustā. Ietvertās prasības, paredzēja, ka neatkarīgo juridisko profesiju pārstāvjiem, to skaitā advokātiem, veicot noteiktas juridiskas darbības, ir pienākums informēt kompetentās iestādes par visiem faktiem, kas varētu liecināt par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju.¹⁴⁰

Konfidencialitātes princips ir attiecināms uz pagātnes notikumiem – darbībām, kas veiktas pirms aizstāvības uzsākšanas, tomēr advokātam atsevišķos gadījumos var rasties pienākums atklāt noziedzīgu nodarījumu, ko klients jau ir izdarījis. Šāda situācija var rasties, kad, lai gan jau ir veikta prettiesiskā rīcība, tomēr noziedzīgā nodarījuma sekas vēl nav iestājušās, piemēram, ja aizstāvis uzzina, ka viņa klients ir saindējis pilsētas dzeramo ūdeni, bet iedzīvotāji vēl nav paspējuši ar to saindēties.¹⁴¹

Ņemot vērā to, ka sabiedrības interesēs ir novērst ikvienu likumpārkāpumu autorei šķiet nesaprotams likumdevēja nosacījums par to, ka būtu jāziņo tikai par smagu vai sevišķi smagu noziegumu, advokātam vajadzētu ziņot par ikvienu noziedzīgu nodarījumu,

¹³⁹Latvijas zvērinātu advokātu padome. Advokātu ētikas problēmas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, 24lpp

¹⁴⁰Ņesterova I. Advokāta profesionālais noslēpums un pienākums ziņot par likumpārkāpumu. Jurista Vārds. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/185566-advokata-profesionalais-noslepums-un-pienakums-zinot-par-likumparkapumu/> [aplūkots 2015. gada 24. maijā]

¹⁴¹Turpat

ko klients gatavojas veikt. Darba autorei nešķiet, ka vajadzētu pastāvēt kādai robeža atkarībā no noziedzīgā nodarījuma smaguma.

Piemēram, lielākajā daļā ASV štatu ētikas kodeksu, kas ir izstrādāti, ievērojot Profesionālās uzvedības paraugnoteikumus, paredz šaurāku advokāta profesionālā noslēpuma aizsardzību, piemēram, uzliekot par pienākumu ziņot par konkrētiem noziegumiem, kā arī ietverot visus noziegumus, ne tikai tos, kuru sekas var izraisīt nāvi vai smagus miesas bojājumus.¹⁴² Pēc darba autores domām, šāda veida regulējums vairāk atbilst taisnīgumam, situācijā, kad ir iespējams novērst jebkāda veida noziedzīgu nodarījumu, konfidencialitātei tomēr nevajadzētu ņemt virsroku pār sabiedrības interesēm. Kā arī ziņojot par likumpārkāpumu, novērtais kaitējums lieākoties būs lielāks par zaudējumiem, kas radīsies klientam un visai sabiedrībai kopumā.

Lai gan Krimināllikuma 315. pants paredz atbildību par neziņošanu par smaga vai sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, tomēr atsevišķos gadījumos, ņemot vērā gan aizsargājamās intereses, gan to, ka advokāts ir taisnības sargs, advokātam būtu pienākums ziņot arī par to, ka tiek gatavots mazāk smags noziegums vai pat kriminālpārkāpums. Jebkurā no gadījumiem, advokāta pienākums ir ar savu uzvedību skaidri norādīt personai, ka viņš ir gatavs aizsargāt vienīgi klienta tiesiskās intereses; mēģināt atrunāt personu no prettiesiskas darbības. Līdz ar to advokāts, iepriekš brīdinot klientu, ka informēs tiesībsargājošās iestādes, var atrunāt viņu no noziedzīgā nodarījuma.¹⁴³

Savukārt, Ar Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma spēkā stāšanos arvien vairāk tiek ierobežots advokāta profesionālais noslēpums. Prasības attiecībā uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, to skaitā advokātu pienākums informēt un sadarboties ar tiesībsargājošām iestādēm, ir noteiktas ne tik daudz tāpēc, lai aizsargātu ar pašu noziedzīgo nodarījumu apdraudētās ekonomiskās intereses, bet arī jurisdikcijas intereses, t. i., noziedzīgu nodarījumu atklāšanas un sodīšanas intereses.¹⁴⁴

Tāpēc atšķirībā no vispārējā principa, kas paredz, ka advokātam var rasties pienākums ziņot tikai par klienta nākotnē iecerētām prettiesiskām darbībām, Direktīva 2005/60/EK, kā arī Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums pienākumu ziņot attiecina arī uz pagātnē veiktajām darbībām.¹⁴⁵

¹⁴²Nesterova I. Advokāta profesionālais noslēpums un pienākums ziņot par likumpārkāpumu. Jurista Vārds. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/185566-advokata-profesionalais-noslepums-un-pienakums-zinot-par-likumparkapumu/> [aplūkots 2015. gada 24. maijā]

¹⁴³Turpat

¹⁴⁴Turpat

¹⁴⁵Turpat

Līdzās konfidencialitātes nozīmei - uzticība un personiskais godīgums rada advokāta iespēju uzņemties konkrētu pienākumu un lietas vešanu, prasme nebūt uzmācīgam, sevi cildinot, attīstīt uzticības un sadarbības attiecības ar kolēģiem klienta labā.¹⁴⁶ Advokātam jāatturas no jebkādas darbības, kas var izsaukt šaubas par viņa cieņu un taisnīgumu.¹⁴⁷

Advokātiem ir nepieciešama savu klientu uzticēšanās, un klientiem ir jāvar uzticēties saviem advokātiem. Labai aizstāvībai ir būtiski, lai klientiem nebūtu jāuztraucas par jebkādu atklāšanas risku, kas varētu rasties, viņiem konsultējoties ar savu advokātu. Tas būtu fatāli, ja advokātam būtu jābrīdina savs klients, ka konfidenciālas informācijas sniegšana varētu apdraudēt klienta stāvokli. Konfidencialitāte ir atzīta par advokāta profesijas pamatu no vissenākajiem laikiem.¹⁴⁸ Vismazākais, tas nozīmē:

- ka advokāti ir tiesīgi glabāt informāciju par saviem klientiem kā konfidenciālu. Tāpēc tie var izmantot “profesionālo privilēģiju”, kad ir izsaukti uz tiesu vai nopratināšanu; un
- ka lietas, dokumenti un citi materiāli, ko savu klientu uzdevumā glabā advokāti, ir nodrošināti pret kratīšanu un izņemšanu vai nu pretējās puses civilprocesā, vai no valsts institūciju puses citās tiesību nozarēs.¹⁴⁹

Un, kā jau tika noskaidrots, interpretējot Krimināllikumu un Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumu, advokāts nedrīkst pieļaut klienta prasību dominēšanu pār likuma noteikumiem.¹⁵⁰ Tāpēc, ir skaidrs, ka konfidencialitātes nosacījums nedod advokātam tiesības slēpt sava paša saistību ar noziedzīgu nodarījumu vai kalpot kā “slēptuvei” apsūdzošam materiālam, kas viņam nodots tikai ar nolūku atbrīvot to no apsūdzību uzturošo institūciju pārbaudes.¹⁵¹ Tāpat par juridiskās palīdzības sniegšanu nav atzīstama aizstāvja vai advokāta nelikumīga darbība klienta interesēs, sniedzot juridisko palīdzību jebkādā formā, kā arī darbība klienta nelikumīga nodarījuma veicināšanai. Ja aizstāvis rīkojas prettiesiski klienta interesēs, viņu var saukt pie atbildības par līdzdalību konkrētā noziedzīgā nodarījumā. Konfidencialitātes

¹⁴⁶ Latvijas zvērinātu advokātu padome. Advokātu ētikas problēmas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, 25.lpp

¹⁴⁷ Advokātam jāatturas no jebkādas darbības, kas var izsaukt šaubas par viņa cieņu un taisnīgumu. Disciplinārlietas komisijas 2010. gada 9. jūnija lēmums lietā Nr. 02/2010

¹⁴⁸ Advokāta loma un pienākumi pārejas laika sabiedrībā: Eiropas Padomes, Eiropas Savienības advokatūru asociāciju rīkotās sanāksmes Budapeštā 1997. gada 9.-11. decembrī materiāli/Latvijas Zvērinātu advokātu padome, Rīga, 1998, 25.lpp.

¹⁴⁹ Turpat

¹⁵⁰ Advokāts nedrīkst pieļaut klienta prasību dominēšanu pār likuma noteikumiem. Padomes 2009. gada 13. janvāra lēmums lietā Nr.15.

¹⁵¹ Advokāta loma un pienākumi pārejas laika sabiedrībā: Eiropas Padomes, Eiropas Savienības advokatūru asociāciju rīkotās sanāksmes Budapeštā 1997. gada 9.-11. decembrī materiāli/Latvijas Zvērinātu advokātu padome, Rīga, 1998, 26.lpp.

princips nav advokāta, bet gan klienta privilēģija, un jebkurā gadījumā tas neaizsargā advokāta prettiesisku darbību.¹⁵²

Tomēr ir izteikts viedoklis, ka tur, kur advokāts pats ir noziedzīgā darbībā iesaistītā puse, izņemšana vai kratīšana, kas izmantota, lai atklātu advokāta līdzdalību, pats par sevi saprotams, nedrīkstētu sagraut šī advokāta klienta tiesības un konfidencialitāti. Tādējādi varētu būt, ka pierādījumi, kas atklāti ar šādas izņemšanas palīdzību, var tikt izmantoti pret pašu advokātu, bet ne pret viņa klientu.¹⁵³

Eiropas Savienības Advokātu Ētikas kodeksa 2.3.punktā īpaši uzsvērts, ka profesionālais noslēpums ir advokāta pamattiesība un arī galvenais pienākums, kas nav un nevar būt ierobežots laikā.¹⁵⁴

Nekas nav nozīmīgāks advokāta un klienta attiecību saglabāšanā par konfidencialitātes pienākuma ievērošanu, jo tieši šis “svētais pienākums” atšķir advokāta profesiju no citām. Konfidencialitātes pienākuma ignorēšana vai nihilisms provocēs negatīvu sabiedrības reakciju, kas ietekmēs gan indivīdu uzticību advokāta profesijai, gan arī izpratni par justīcijas sistēmas efektīvo funkcionēšanu kopumā.¹⁵⁵

3.3. Attiecību nodibināšana, vairāku klientu pārstāvēšana

Šīs nodaļas ietvaros darba autore izvērtēs advokāta un klienta attiecību izveidošanos, attiecību nodibināšanas priekšnoteikumus, kā arī advokāta pienākumus pret personu, pirms tā kļūst par klientu.

Katrs pilsonis, cik neattīstīts un vāji izglītots tas arī nebūtu, var nonākt konfliktā ar likumu vai līdzpilsoņiem, un bieži konflikta atrisināšana iespējama tikai objektīvai vai un bezpartejiskai iestādei – tiesai. Bet pats tiesas un taisnības princips prasa, lai prāvā abas puses atrastos līdzīgos apstākļos, tām būtu piešķirtas vienādas iespējas un priekšrocības. Kā iespējams nodrošināt šo vienlīdzību tiesas priekšā starp neizglītotu un izglītotu pilsoni? Kā iespējams prasīt tiesisko normu sīku pārzināšanu no pilsoņa, kas normāli par šādiem jautājumiem nemaz neinteresējas? Šī ir situācija, kad vajadzība pēc speciālista – tiesisko

¹⁵² Nesterova I. Advokāta profesionālais noslēpums un pienākums ziņot par likumpārkāpumu. Jurista Vārds. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/185566-advokata-profesionalais-noslepums-un-pienakums-zinot-par-likumparkapumu/> [aplūkots 2015. gada 24. maijā]

¹⁵³ Advokāta loma un pienākumi pārejas laika sabiedrībā: Eiropas Padomes, Eiropas Savienības advokatūru asociāciju rīkotās sanāksmes Budapeštā 1997. gada 9.-11. decembrī materiāli/Latvijas Zvērinātu advokātu padome, Rīga, 1998, 26.lpp.

¹⁵⁴ Latvijas zvērinātu advokātu padome. Advokātu ētikas problēmas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, 22lpp

¹⁵⁵ Freimane N. Advokāta mobilitāte un interešu konflikta problēma. Jurista Vārds. <http://www.juristavards.lv/doc/143715-advokatu-mobilitate-un-interesu-konflikta-problema/> [aplūkots 2015. gada 23. maijā]

normu un iekārtas zinātāja ir neapšaubāma. Aristoteļa vārdiem sakot, „zināšanas jāmeklē pie tiem, kuri argumentē ar pierādījumiem.”¹⁵⁶ Advokāts uzņemas sava vieda starpniecību starp tiesu un personu, kuras intereses viņš uzņēmies aizstāvēt. Kā arī uzņemas arī zināmu kontroli par to, ka tiesnesis piemēro likumu pareizi un objektīvi, nevadoties pēc personīgiem aprēķiniem.

Lietu vešana notiek – pēc klienta izvēles un viņu uzdevuma, likumā noteiktajos gadījumos (piemēram, aizstāvība krimināllietā), procesa virzītāja, Padomes uzdevumā.¹⁵⁷

Līdz ar jurista un klienta attiecību nodibināšanos advokātam rodas ne tikai no ētikas kodeksiem izrietošie, bet arī juridiska rakstura pienākumi gan pret klientu, gan pret citām personām. Tāpēc, tikai tāda mijiedarbība, kurā viena persona sniedz otrai juridisko palīdzību, var veidot klienta un advokāta attiecības. Par klienta un advokāta attiecībām nav uzskatāmas tiesiskās, ģimeniskās u.c. veida attiecības, kam nav juridiskās palīdzības sniegšanas rakstura.¹⁵⁸

Kaut gan advokāta darbībai nav peļņas gūšanas rakstura, atlīdzība par to ir obligāts priekšnosacījums, lai izveidotos klienta un advokāta attiecības. Atlīdzība var izpausties arī kā morāls gandarījums par paveikto darbu taisnīguma labā vai arī kā pievilcīgs advokāta un viņa biroja tēls sabiedrībā.¹⁵⁹

Advokāts nedrīkst uzņemties vest jauna klienta lietu, ja pastāv varbūtība, ka iepriekšējā klienta sniegtās informācijas noslēpums var tikt pārkāpts, vai arī, ja advokāta zināšanas par iepriekšējā klienta lietām jauno klientu nostāda nepamatoti labvēlīgā stāvoklī.¹⁶⁰ Advokātam, sniedzot juridisko palīdzību vairākiem klientiem vienlaicīgi, joprojām jābūt pilnībā konfidenciālam, katra situācija ir patstāvīga, tāpēc advokāts nedrīkst izmantot iegūtās ziņas savā vai cita klienta labā. Profesionālais noslēpums ir klienta nevis advokāta privilēģija.

¹⁵⁶Jurs P. Senās Grieķijas civilizācija. Pieejams: http://www.pavelsjurs.lv/wp-content/uploads/2014/07/4_Sena-Griekija_10.klasei_Pavels-Jurs.pdf [aplūkots 2015.gada 24. maijā]

¹⁵⁷Niedre A. Latvijas Zvērinātu advokātu padome. Latvijas Republikas advokatūras darbības organizācija un pamatprincipi:tiesību akti par advokatūras darbības organizāciju un advokātu darbību. Rīga, 2009., 12.lpp.

¹⁵⁸Voroncova A. Kad veidojas advokāta un klienta attiecības. Jurista Vārds. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/139962-kad-veidojas-advokata-un-klienta-attiecibas/> [aplūkots: 2015. gada 23. maijā]

¹⁵⁹Turpat

¹⁶⁰Krastiņa I. Par dažiem advokātu ētikas aspektiem. Jurista Vārds. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/122846-par-daziem-advokatu-etikas-aspektiem/> [aplūkots 2015. gada 7. aprīlī]

3.4. Advokātu saskarsme ar citām tiesu varai piederīgām personām

Likums "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4.panta pirmā daļa nosaka valsts amatpersonu sarakstu.¹⁶¹Zvērināti advokāti nav un nevar būt valsts amatpersonas. Par zvērinātiem advokātiem nevar uzņemt personas, kuras ir tiešās vai pastarpinātās pārvaldes iestādes, atvasinātas publiskas personas, citas valsts iestādes vai valsts (pašvaldības) kapitālsabiedrības dienestā. Tādēļ tas, ka zvērināts advokāts ir atzīts par tiesu sistēmai piederīgu personu, nozīmē tikai to, ka, piedaloties kriminālprocesos, civilprocesos un administratīvajos procesos, zvērināti advokāti bauda tiesības un pilda pienākumus, kas noteikti šo procesuālo likumu normās.¹⁶²Darba autore mērķis izstrādājot šo nodaļu – noskaidrot kā advokātam būtu jāattiecas pret citiem šai profesijai piederīgajiem, kā arī pret tiesu un prokuroriem.

Advokātiem jāizturas vienam pret otru pieklājīgi un jābūt neatlaidīgiem, nodarbojoties ar savu klientu lietām, kurās viņiem nedrīkst būt finansiālas ieinteresētības. Piemēram, Bulgārijas tiesību sistēma atbilst Latvijas: advokātiem ir jāizturas atbilstošā veidā ar pienācīgu cieņu pret saviem kolēģiem – advokātiem un jāizrāda lojalitāte vienam pret otru. Nedrīkst notikt nekādi nepamatoti uzbrukumi pret kolēģu personību cieņu un godu. Ja advokāts ir pārliecināts, ka viņa kolēģis ir izdarījis disciplināru pārkāpumu, "viņam ir diskrētā viedā jāizrāda savam kolēģim". Ja viņš nolemj celt pret otru advokātu civilprasību, vispirms ir jāmēģina atrisināt lietu ar noteikumu, ka netiek aizskartas klienta intereses.¹⁶³

Advokāts tiešā veidā nedrīkst saistīties ar cita advokāta klientu un, ja klients, kas ir bijis cita advokāta klients, vēršas pie viņa, viņam ir jāpārliecinās, ka visas attiecības ar iepriekšējo advokātu ir pārtrauktas un viņam ir brīvas rīcības tiesības. Viņam ir jāinformē iepriekšējais advokāts par radušos situāciju.¹⁶⁴

Tā kā advokāts tiesu sistēmas sastāvdaļa, viņam jābūt objektīvam visās dzīves situācijās, tai skaitā jāpalīdz novērst situācijas, kad nekvalificētas personas uzdod sevi par advokātiem.¹⁶⁵

¹⁶¹Likums Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā. LR likums.

Pieejams:<http://likumi.lv/doc.php?id=61913> [aplūkots: 2015. gada 7.aprīlī.]

¹⁶²Zemribo G. Tiesu sistēmai piederīga amatpersona vai brīvā profesija. Jurista Vārds. Pieejams:

<http://www.juristavards.lv/doc/229706-kads-ir-zverinata-advokata-status/> [aplūkots 2015. gada 7. aprīlī]

¹⁶³Advokāta loma un pienākumi pārejas laika sabiedrībā: Eiropas Padomes, Eiropas Savienības advokatūru asociāciju rīkotās sanāksmes Budapeštā 1997. gada 9.-11. decembrī materiāli/Latvijas Zvērinātu advokātu padome, Rīga,1998, 71.lpp.

¹⁶⁴Turpat

¹⁶⁵Turpat, 112.lpp.

Jebkurai rakstiskai vai mutiskai informācijas apmaiņai starp advokātiem, ja tā ir saistīta ar juridiskās palīdzības sniegšanu, jābūt konfidencialai.¹⁶⁶

Īpaši advokātu savstarpējās attiecības regulē Zvērinātu advokātu Ētikas kodeksa 8. sadaļa. Tajā minēts, ka starp advokātiem jāpastāv uzticības un sadarbības attiecībām savu klientu labā, kā arī nav pieļaujama profesionālo interešu pretstatīšana taisnīgumam. Advokātu nedrīkst identificēt ar viņa klientu, t.i., atzīt, ka viņiem ir vienādas intereses, vai klienta lietu sakarā ar profesionālā pienākuma pildīšanu. Advokātiem jāizturas pret savas profesijas kolēģiem ar vislielāko cieņu, pieklājību un godīgumu – ne vienmēr praksē tas tiek ievērots, personības ir dažādas, arī tādas, kas nespēj valdīt savas emocijas (ne vienmēr pozitīvas).¹⁶⁷

Attiecībā uz advokātam, kas sadarbojas ar ārzemju kolēģi, ir paaugstināta atbildība par sava profesionālā pienākuma veikšanu, jo ārzemju kolēģis no viņa ir atkarīgs lielākā mērā kā vietējais kolēģis. Ārzemju kolēģi jāinformē par attiecīgiem likumiem vai tiesību sistēmas īpatnībām un jāsniedz cita palīdzība advokāta pienākumu veikšanā.¹⁶⁸

Par nepiedienīgu uzskatāma kādas konkrētas lietas apspriešana ar personu, kuru šajā lietā pārstāv cits advokāts, izņemot gadījumus, kad pēdējais tam piekritis. Advokātam sarunās ar citu kolēģu klientiem, kā arī ar citām personām jāatturas no savu kolēģu darbības negatīva vai noniecinoša vērtējuma. Un, protams, ja advokātam, kas ved lietu, ko agrāk veda vai kurā agrāk sniedza juridisku palīdzību cits advokāts, ir cits viedoklis par klienta interešu aizstāvību veidu un taktiku, tad klients par to jāinformē pienācīgā formā un pēc iespējas, vislielākā mērā saudzējot kolēģa prestižu.¹⁶⁹

Advokātu ētika skar advokātu attiecības ne tikai ar klientiem un advokātiem, bet arī ar advokātu palīgiem, tiesnešiem, prokuroriem un citiem juristiem, tiesībsargājošo un citu administratīvo institūciju darbiniekiem.¹⁷⁰ Advokātam jābūt uzmanīgam savu pienākumu pildīšanas laikā, jābūt tādām profesijas pārstāvim, kas spēj:

- būt uzticīgs klientam, advokātu kolēģijai, tiesu varai un valstij;
- dalīties atbildībā ar tiesu varas un citu tiesību sargājošajām institūcijām likumības ievērošanā;

¹⁶⁶Latvijas Zvērinātu advokātu Ētikas kodekss. Pieejams:<http://www.advokatura.lv/src2.php?open=kodekss> [aplūkots: 2015. gada 7.aprīlī.]

¹⁶⁷Turpat

¹⁶⁸Turpat

¹⁶⁹Latvijas Zvērinātu advokātu Ētikas kodekss. Pieejams:<http://www.advokatura.lv/src2.php?open=kodekss> [aplūkots: 2015. gada 7.aprīlī.]

¹⁷⁰Krastiņa I. Par dažiem advokātu ētikas aspektiem. Jurista Vārds. Pieejams:

<http://www.juristavards.lv/doc/122846-par-daziem-advokatu-etikas-aspektiem/> [aplūkots 2015. gada 23.maijā]

- saglabāt klienta konfidencialitāti (uzticēšanos) un ar likumos paredzētiem līdzekļiem neatlaidīgi un drosmīgi panākt klientam vēlamu rezultātu;
- saglabāt koleģialitāti arī sarežģītās un klientam nelabvēlīgās situācijās;
- atturēties no piedāvātiem vilinošiem komerciāliem un pretlikumīgiem piedāvājumiem;
- ievērot augstus morālos un tikumiskos principus ģimenē, sadzīvē ar līdzcilvēkiem, darba kolēģiem;
- rast jaunus risinājumus jaunām problēmām advokatūras uzdevumu un mērķu sasniegšanai Latvijas valstī un sadarbībā ar ārvalstu kolēģiem.¹⁷¹

Advokātiem jāpiekopj samērā oficiāla laipnības kultūra, kurā vadošie ir cilvēcisks smaids un savaldīga pieklājība. Agresīvu, saniknotu klientu var viegli atbrūnot ar humoru un smaidu. Vajadzīgs arī analītisks prāts, ne tikai likumu zināšana, bet arī cilvēku pazīšana, lai attiecības būtu iespējami auglīgas. Nekad nedrīkstam aizmirst to, ka abas strīdnieku puses ir tikai cilvēki ar savām vajībām.¹⁷²

Attiecībām ar tiesu, prokuratūru, citām tiesību sargājošām institūcijām vienmēr jābūt korektām. Tas nozīmē, ka advokātam ar pienācīgu cieņu un atbilstoši likumam jāizturas pret juristiem, kolēģiem, pret tiesu varas pārstāvjiem.¹⁷³ Nav pieļaujams tas, ka tiesesim jāaizrāda uz advokāta nekorektumu. Lai gan likums par advokatūru (49.pants) nosaka, ka zvērinātam advokātam jāizmanto visi likumā paredzētie līdzekļi un metodes, aizstāvot un pārstāvot juridisko palīdzību lūgušās personas tiesības un likumiskās intereses – nevar tikt aizmirstas elementārās ētikas un morāles normas, kas ir visas tiesu sistēmas pamatā. Tāda prasība ir obligāta.¹⁷⁴

Lai gan kultūru likumā ierakstīt nevar, tā vai nu ir vai nav cilvēkā pašā. Par to liecina ne tikai vizītkarte, bet arī apģērbs, valoda, attieksme pret kolēģiem. Šī likuma 50. pants nosaka, ka advokāts tiesas procesā nēsā īpašu tērpu – talāru. Gaidu brīdi, kad mēs to ieviesīsim. Jo amata tērps – talārs – ceļ profesionālo pašcieņu, respektu pārējo tiesas dalībnieku vidū, mobilizē pašu nēsātāju.¹⁷⁵

Cienīt otra personu ir viens no demokrātijas principiem. I.Kants izteica atziņu, ka spēja sekot paša lemtajiem likumiem ir apbrīnojama morālā vērtība. Visam ir cena, cilvēka

¹⁷¹Krastiņa I. Par dažiem advokātu ētikas aspektiem. Jurista Vārds. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/122846-par-daziem-advokatu-etikas-aspektiem/> [aplūkots 2015. gada 23.maijā]

¹⁷²Turpat

¹⁷³Advokāra slepena sarunas ierakstīšana ar kolēģi nav pieļaujama. Disciplinārlietu komisijas 2010. gada 23. augusta lēmums lietā Nr. 03/2010. Motīvu daļa 9.

¹⁷⁴Krastiņa I. Par dažiem advokātu ētikas aspektiem. Jurista Vārds. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/122846-par-daziem-advokatu-etikas-aspektiem/> [aplūkots 2015. gada 23.maijā]

¹⁷⁵Turpat

vērtības mērs ir cieņa. I.Kants izteica humāno principu: cilvēks cilvēkam ir mērķis, ne līdzeklis. Cilvēkam ir tiesības uz cieņu, tikai viņam pašam sevi jākopj, lai viņš būtu brīvības un neatkarības, arī cieņas cienīgs. Cieņas pamats ir pašizlemšana, pašvadīšana, patstāvība un spēja tikt ar sevi galā. Pazemot otru, var pazemot sevi. Tas pats attiecināms uz profesiju. Ja mēs cienīsim savu advokāta profesiju, to darīs arī citi.¹⁷⁶

¹⁷⁶Krastiņa I. Par dažiem advokātu ētikas aspektiem. Jurista Vārds. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/122846-par-daziem-advokatu-etikas-aspektiem/> [aplūkots 2015. gada 23.maijā]

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autore izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Juridiskajam jēdzienam „advokāts” ir vairākas nozīmes: pārstāvis, aizstāvis, pilnvarotais, padomdevējs, likumības un taisnības sargs, tiesību jaunradītājs, persona, kurai ir augstākā juridiskā izglītība, persona, kurai ir tiesības praktizēt. Tomēr, galvenokārt, advokāts ir tiesiskas valsts justīcijas neatņemam sastāvdaļa, kura profesionālā darbība nodrošina Latvijas Republikas Satversmē garantētās pamattiesības uz taisnīgu tiesu, tai skaitā uz advokāta palīdzību.
2. Advokāts kā amats parādījās Romas Republikā un sastopams arī Senajā Grieķijā. Grieķijas advokatūra bija vairāk daiļrunības, nekā juridisko zināšanu darba lauks (Grieķu advokātiem bija jābūt pirmkārt oratoram), savukārt, Romiešu tiesībās ar jēdzienu advokāts jau saprata pilnvaroto tiesu lietās, aizstāvi tiesā, padomdevēju tieslietās. Jēdziens „aizstāvis” pastāvēja gandrīz vienmēr, toties par pārstāvi advokāts kļuva tikai viduslaikos.
3. Latvijas Republika ir tiesiska valsts, kurā tiesu varu realizē tikai tie orgāni, kuriem šīs tiesības piešķir likums, un tikai likumā paredzētā kārtībā, neeksistē patvaļā. Advokāts, lai gan nav valsts amatpersona, tomēr pieder tiesu varai, un tā lomai būtiska nozīme bijusi jau kopš tiem laikiem, kad ļaudis sāka spriest tiesu, radās nepieciešamība ne tikai pēc tiesnešiem, bet arī pēc gudriem, zinošiem, ar runas dāvanām apveltītiem ļaudīm, kuri prata atspēkot netaisnas apsūdzības, palīdzēt tiesai noskaidrot patiesību.
4. Līdz ar jurista un klienta attiecību nodibināšanu advokātam rodas no ētikas kodeksiem izrietošie un juridiska rakstura pienākumi gan pret klientu, gan pret citām personām. Tāpēc, tikai tāda mijiedarbība, kurā viena persona sniedz otram juridisko palīdzību, var veidot klienta un advokāta attiecības. Par juridisku darbību nav atzīstama personas un tās problēmas identifikācija. Advokāta anonīmi sniegts juridisks padoms nav uzskatāms par juridisku konsultāciju. Arī advokāta nelikumīga darbība, kas tiek vērsta uz personas interešu nodrošināšanu, nevar veidot advokāta un klienta attiecību saturu, izņemot gadījumus, kad persona, kuras labā advokāts veic nelikumīgas darbības, par to nezina. Būtisks advokāta un klienta attiecību nodibināšanas priekšnosacījums ir arī abu pušu griba nodibināt šīs attiecības un pēc iespējas saprātīgāka atlīdzība – advokātu profesionālās darbības mērķis nav peļņas gūšana. Par klienta un advokāta attiecībām nav uzskatāmas ģimeniskās un cita veida attiecības, kam nav juridiskās palīdzības sniegšanas rakstura, t.s. radniecības, draudzības, pircēja un pārdevēja attiecības.

5. Zvērināts advokāts, būdams inteliģences pārstāvis, veic pienākumus un realizē tiesības tikai un vienīgi vadoties pēc morāles, ētikas un tiesību normām. Advokātam jābūt nevainojamam ētiskā ziņā nevien savu tiešo pienākumu veikšanā, bet arī savā privātajā dzīvē. Tikai advokāta ētikas izkopšana un stingra ievērošana nodrošina augsti kvalificētas advokatūras pastāvēšanu. Advokāts aizstāv un pārstāv juridisko palīdzību lūgušo personu un tās tiesības un likumiskās intereses, izmantojot visus likumā paredzētos līdzekļus un metodes, tai pašā laikā ievērojot 3 fundamentālus pamatprincipus – neatkarību, godīgumu, konfidencialitāti.

6. Advokāta noslēpums ir ar profesionālo darbību saistītas ziņas, kurām pieeja ierobežota saskaņā ar Satversmi un citiem likumdošanas aktiem. Tās ir ziņas, kas tiek slēpts no citiem un zināmas tikai stingri noteiktam personu lokam: tās uzskatāmas par slepenām un nav izpaužamas. Klienta noslēpuma aizsardzības princips nostiprināts gan Advokatūras likumā, gan Advokātu ētikas kodeksā, nepieļauj lietas apstākļus, kas saistīti ar klientam nozīmīgiem faktiem un pierādījumiem, izklāstīt publiski. Advokātam ir aizliegts izpaust ne tikai savu klientu, bet arī visu to personu, kas girežas pie viņa pēc juridiskās palīdzības, noslēpumus. Ja advokāts pārkāpj profesionālā noslēpuma glabāšanas pienākumu, kas attiecīgi nav pieļaujams tiesiskas valsts iekārtā un ir pretrunā ar Latvijas Republikas konstitūciju – saskaņā ar Latvijas Republikas Advokatūras likumu ir pamats zvērināta advokāta disciplinārai atbildībai. Nopietnu disciplinārpārkāpumu gadījumā piemērojams bargākais disciplinārsods – izslēgšana no advokātu skaita – neatgriezeniskas sekas.

7. Konfidencialitātes ievērošana nav tikai advokāta pienākums – tā ir būtiska klienta civiltiesība. Latvijas Zvērinātu advokātu ētikas kodekss nosaka to, ka advokātam ir jā rūpējas par klienta interešu aizsardzību, izmantojot tiesiskus līdzekļus, un konfidencialitātes princips nosaka, ka viņam ir aizliegts izpaust informāciju, ko klients viņam ir atklājis. Darba autore ierosina papildināt ētikas kodeksu ar punktu, kas aizliedz advokātam ne tikai izpaust klienta noslēpumus, bet arī jebkuru citu informāciju, kas kļuvusi viņam zināma saistībā ar profesionālo pienākumu izpildi. Konfidencialitātes principa pārkāpums no advokāta puses atsevišķos gadījumos var tikt attaisnots, ja ar to tiek novērsts kaitējums sabiedrībai. Pastāv divi izņēmumi: pirmais – advokātam atsevišķos gadījumos ir jāievēro Krimināllikumā noteiktais pienākums ziņot par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, otrais – advokātam ir pienākums ziņot par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Šī prasība Latvijas likumdošanā ir ieviesta ar Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumu (30.pants), kas stājies spēkā 2008. gada 13. augustā. Tā kā konfidencialitātes princips aizsargā ne vien advokāta

un klienta attiecības, bet arī garantē sabiedrības uzticību visai advokatūrai kopumā, tad svarīgi katrā konkrētajā gadījumā izvērtēt, vai, ziņojot par likumpārkāpumu, novērsta kaitējums būs lielāks par zaudējumiem, kas radīsies klientam un visai sabiedrībai kopumā. Tāpēc katrs gadījums advokātam ir jāizvērtē atsevišķi, kā atskaites punktu vispirms jau ņemot paša sirdsapziņu.

8. Zvērinātam advokātam jāuztur labas attiecības arī ar citiem tiesu varas pārstāvjiem – tiesu, prokuratūru, advokātiem un citām tiesībsargājošajām institūcijām. Jābūt krietnam, un jā saglabā pieklājības normas arī klientam sevišķi nelabvēlīgās situācijās. Jācieņa apkārtējie, jo cieņa ir viens no demokrātiskas valsts pamatprincipiem.

9. Lai atvieglotu advokātu kustību pasaulē un nodrošinātu labāku juridiskās palīdzības kvalitāti klientam, demokrātiskā sabiedrībā advokātiem jārespektē ne tikai savu vietējo advokatūru likumus, bet arī Eiropas Savienības un Apvienoto Nāciju Organizācijas pieņemtos noteikumus. Kas attiecas uz Latvijas ētikas kodeksiem, pašlaik tiesnešiem, advokātiem un prokuroriem katram ir savas ētiku regulējošas normas, to piemērošanas prakse un savi skaidrojumi. Tas neveicina vienotu izpratni par profesionālo ētiku, pastiprina profesionālo norobežošanos un vēlmi pasargāt „savējos”.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Literatūra:

1. Advokāta loma un pienākumi pārejas laika sabiedrībā: Eiropas Padomes, Eiropas Savienības advokatūru asociāciju rīkotās sanāksmes Budapeštā 1997. gada 9.-11. decembrī materiāli/Latvijas Zvērinātu advokātu padome. Rīga, 1998., 70.lpp.
2. Autoru kolektīvs: Krūmiņa V., Balodis R., Kūtris G. u.c. Latvijas Republikas Satversmes komentāri :VI nodaļa. Tiesa ; Rīga : Latvijas Vēstnesis, 2013., 31.lpp.
3. Balodis R., Endziņš A. u.c. Latvijas Republikas Satversmes komentāri :VIII nodaļa : cilvēka pamattiesības. Rīga : Latvijas Vēstnesis, 2011., 161.lpp.
4. Bērziņa I., Ozoliņa G. Informācijas pieejamība Latvijā: Tiesību aktu izvērtējums. Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Cilvēktiesību institūts. Pētījums., 2000 Pieejams: http://www.humanrights.lv/hri_l/infopieea.htm aplūkots: [2015. gada 21. maijā]
5. Bitāns A. Advokāta loma civilprocesā. Pieejams: <http://www.db.lv/laikrakstarhivs/juridiskie-pakalpojumi/advokata-loma-civilprocesa-333455> [aplūkots: 2015. gada 4. aprīlī]
6. Čepāne I. Tiesības uz taisnīgu kā personas pamattiesības. Jurista Vārds. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/117420-tiesibas-uz-taisnigu-tiesu-ka-personas-pamattiesibas>. [aplūkots 2015. gada 23. maijā]
7. Dekerts K. Dažas domas par advokatūru un viņas reorganizāciju. Rīga: Gaisma, 1934., 5.-10.lpp.
8. E. Meļķiša redakcijā. Latvijas tiesību avoti: teksti un komentāri. Seno paražu un Livonijas tiesību avoti 10.gs.-16.gs. 1. sējums, Rīga, 1998., 170.lpp.
9. Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls civillietās un komercietās. Pieejams: http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_prof/legal_prof_gib_lv.htm [aplūkots 2015. gada 23. maijā]
10. Freimane N. Advokāta mobilitāte un interešu konflikta problēma. Jurista Vārds. <http://www.juristavards.lv/doc/143715-advokatu-mobilitate-un-interesu-konflikta-problema/> [aplūkots 2015. gada 23. maijā]
11. Guļāns A. Tiesnešu un advokātu profesionālā ētika, uzvedība un atbildība. Pamatziņojums konferencē 2006. gada 8. jūnijā. Pieejams: https://www.google.lv/search?q=eiropat.gov.lvas+kodekss+par+tiesniesiem&ie=utf-8&oe=utf-8&gws_rd=cr&ei=itRhVYPDNKaqywPgl4HoDw#q=Tiesne%C5%A1u+un+advok%C4

- 81tu+profesion%C4%81%C4%81+%C4%93tika%2C+uzved%C4%ABba+un+atbild%C4%ABba+ [aplūkots 2015. gada 24. maijā]
12. Jēkabsons Ē., Ščerbinskis V. Latvijas advokatūra :zvērīnāti advokāti un zvērīnātu advokātu palīgi biogrāfijās, 1919-1945 : biogrāfiskā vārdnīca, Rīga : Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 2007, 11.lpp.
 13. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998, 8.lpp.
 14. Jurs P. Senās Grieķijas civilizācija. Pieejams: http://www.pavelsjurs.lv/wp-content/uploads/2014/07/4_Sena-Griekija_10.klasei_Pavels-Jurs.pdf [aplūkots 2015.gada 24. maijā]
 15. Krastiņa I. Advokāts vai komersants, bet nekad advokāts–komersants! Jurista Vārds, 14.04.2015., Nr. 15 (867) 4.pp.
 16. Krastiņa I. Par dažiem advokātu ētikas aspektiem. Jurista Vārds. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/122846-par-daziem-advokatu-etikas-aspektiem/> [aplūkots 2015. gada 23.maijā]
 17. Kuzņecova A. Profesionālās ētikas pamati. Rīga : RaKa, 2003., 35.lpp.
 18. Kūtris G. Jurista īpašais pienākums pret valsti. Jurista Vārds. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/203739-jurista-ipasais-pienakums-pret-valsti/> [aplūkots: 2015. gada 19. aprīlī.]
 19. Latvijas zvērīnātu advokātu padome “Advokātu ētikas problēmas” Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003., 6-12.lpp.
 20. Latvijas Zvērinātu advokātu padome. Dokumenti par advokatūras jautājumiem: tiesību akti par advokatūras darbības organizāciju un advokātu darbību, Latvijas Zvērinātu advokātu kopsapulces un padomes 1993.-2013. gadā pieņemtie lēmumi.Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 233 - 234.lpp.
 21. Litvins G. Advokātu process: neatbildētie jautājumi. Jurista Vārds. 07.04.2015./Nr.14(866) 2.lpp.
 22. Litvins G. Kvalificēta juridiskā palīdzība sekmē tiesas procesa ekonomiju un taisnīgu tiesas procesa iznākumu. Jurista Vārds, 18.02.2014., Nr. 7 (809), 12.-13.lpp
 23. Matule S. Advokātu padome: mīts par advokātu vīzdegunību un nesodāmību ir pārspīlēts. Jurista Vārds, 07.04.2015., Nr. 14 (866), 8.-14.lpp.
 24. Meikališa Ā. Tiesu vara Latvijā. Rīga: Avots, 1997.,16.lpp.
 25. Meikališa Ā., Strada K. Tiesu varas institūciju tiesības (shēmās). Rīga, 1999., 91.lpp.
 26. Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Struktūroloģiskās shēmas ar paskaidrojumiem. A (vispārīgā) daļa Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2007, 43.lpp.

27. Niedre A. Latvijas Zvērinātu advokātu padome. Latvijas Republikas advokatūras darbības organizācija un pamatprincipi: tiesību akti par advokatūras darbības organizāciju un advokātu darbību. Rīga, 2009., 12.lpp.
28. Nikolajs B. Advokāts un viņa misija. Rīga, 1935., 6-10.lpp.
29. Pastars E. Satversme un tiesu varas reforma. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/73562-satversme-un-tiesu-varas-reforma/> aplūkots: [2015. gada 15. maijā]
30. Pleps J. Latvijas valsts konstitucionālie pamati. Latvieši un Latvija :akadēmiskie raksti /galvenais redaktors Stradiņš J.; atbildīgie redaktori: Jansone I.,Vasks A., 120.lpp.
31. Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004., 540.lpp.
32. Rakova J. Advokātu ētika: honorārs un personiskā reklāma. Jurista vārds. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/226054-advokatu-etika-honorars-un-personiska-reklama/> [aplūkots 2015. gada 23. maijā]
33. Randall L. European legal history :a cultural and political perspective. Cambridge, UK; NewYork : CambridgeUniversityPress, 2009., 19.lpp.
34. Rex. E. Lee. A lawyer looks at the Constitution. Provo (Utah) : Brigham Young Univ. Press, cop. 1981., 38.lpp.
35. Robinson O.F., Fergus T.D., Gordon W.M. European legal history :sources and institutions.Oxford : Oxford University Press, 2000.,17.lpp.
36. Ruķers M. Personas datu tiesiskā aizsardzība. Rīga : Biznesa augstskola Turība, 2000., 11.,15.lpp.
37. Skudra V. Satversmē garantētās tiesības uz advokāta palīdzību. Jurista Vārds. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/228466-satversme-garantetas-tiesibas-uz-advokata-palidzibu/> [aplūkots: 2015. gada 23. maijā]
38. Valters P. Valsts un tiesību vēsture jēdzienos un terminos. Rīga: Divergens, 2001., 116.-117.lpp.
39. Voroncovs A. Kad veidojas advokāta un klienta attiecības. Jurista Vārds. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/139962-kad-veidojas-advokata-un-klienta-attiecibas/> [aplūkots: 2015. gada 23. maijā]
40. Zemļanovs V. Komerccosloņpums un uzņēmējdarbības drošība. Rīga : Jumava, 2005., 18.-19.lpp.

41. Zemribo G. Kāds ir zvērināta advokāta statuss. Tiesu sistēmai piederīga amatpersona vai brīvā profesija. Jurista Vārds. Pieejams:<http://www.juristavards.lv/doc/229706-kads-ir-zverinata-advokata-statuss/> [aplūkots: 2015.gada 15. maijā]

Normatīvie akti:

1. Apvienoto Nāciju Pamatprincipi par advokāta lomu. Pieejams: <http://advokatura.lv/?open=documents&lang=lat> [aplūkots: 2015. gada 18. maijā]
2. Eiropas advokāta profesijas pamatprincipu harta un Eiropas advokātu ētikas kodekss. Pieejams: http://www.ccbe.eu/fileadmin/user_upload/NTCdocument/ccbe_etikas_kodekss_15_1253625489.pdf [aplūkots]
3. Eiropas Padomes Ministru Komitejas 2000.gada 25.oktobra Rekomendācija Nr. R(2001)21 "Par advokāta profesijas praktizēšanas brīvību" // Tiesību akti par advokātu darbību.- R.:TNA, 2002.
4. Latvijas Republikas Satversme. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=57980> [aplūkots: 2015. gada 19. aprīlī.]
5. Civilprocesa likums. LR likums. VII nodaļa. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50500> [aplūkots: 2015. gada 15. maijā]
6. Kriminālprocesa likums. LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots: 2015.gada 11.aprīlī]
7. Informācijas atklātības likums. LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50601> [aplūkots: 2015. gada 21. maijā]
8. Latvijas Republikas Advokatūras likums. LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots: 2015. gada 17. aprīlī]
9. Latvijas Republikas Krimināllikums. LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots: 2015. gada 7.aprīlī.]
10. Latvijas Zvērinātu advokātu Ētikas kodekss. Pieejams: <http://www.advokatura.lv/src2.php?open=kodekss> [aplūkots: 2015. gada 19. aprīlī.]
11. Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas statūti. Pieejams: <http://www.advokatura.lv/src2.php?open=statuti&lang=lat> [aplūkots: 2015. gada 17. aprīlī]
12. Likums „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”. Pieejams:<http://likumi.lv/doc.php?id=61913> [aplūkots: 2015. gada 7.aprīlī.]

13. Likums „Par tiesu varu”. LR likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv> [aplūkots: 2015. gada 19. aprīlī]
14. Likums „Par valsts noslēpumu”. LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=41058> [aplūkots: 2015. gada 20. maijā]
15. Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums. LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=104831> [aplūkots: 2015. gada 20. aprīlī.]

Tiesu prakse:

1. Par Civilprocesa likuma 83.panta 4. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam. Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 06.11.2003. Secinājumu daļa 2. Pieejams: <http://advokatura.lv/?open=documents&lang=lat> [aplūkots: 2015. gada 15.maijā]
2. Par Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 96.panta otrās daļas 1.teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89. un 92.pantam. Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. Rīgā 2003.gada 6.oktobrī.Pieejams: <http://advokatura.lv/?open=documents&lang=lat> [aplūkots: 2015.gada 18. maijā]
3. Par Saeimas 1999.gada 29.aprīļa lēmuma par Telekomunikāciju tarifu padomi 1.punkta un 4.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 57.pantam un citiem likumiem. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 1999.gada 1.oktobra spriedums lietā Nr. 03-05(99), sprieduma secinājumu daļas 1.punkts. Pieejams: https://www.google.lv/search?q=spriedums+liet%C4%81+Nr.+03-05%2899%29,&ie=utf-8&oe=utf-8&gws_rd=cr&ei=VSVeVajhN4OssgGJ1YDIDA [aplūkots: 2015. gada 17. maijā]
4. Par Satversmes tiesas likuma 7. panta ceturtais daļas vārdu “bez pilnvaru termiņa ierobežojuma” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 83. pantam, 91. pantam un 101. panta pirmajai daļai. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007. gada 18. oktobra spriedums lietā Nr. 2007-03-01, 26. punkts. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2007_03_01.htm [aplūkots: 2015. gada 17. maijā]

Juridiskās prakses materiāli:

1. Advokāra slepena sarunas ierakstīšana ar kolēģi nav pieļaujama. Disciplinārlietu komisijas 2010. gada 23. augusta lēmums lietā Nr. 03/2010. Motīvu daļa 9.

2. Advokātam jāatturas no jebkādas darbības, kas var izsaukt šaubas par viņa cieņu un taisnīgumu. Disciplinārlietas komisijas 2010. gada 9. jūnija lēmums lietā Nr. 02/2010;
3. Advokāts nedrīkst pieļaut klienta prasību dominēšanu pār likuma noteikumiem. Padomes 2009. gada 13. janvāra lēmums lietā Nr.15.

Bakalaura darbs „Advokāta profesionālā noslēpuma glabāšana” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantojot tajā norādītos avotus, un darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: _____/Lāsma Mauriņa/

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Zinātniskā vadītāja: profesore, dr.iur.: _____/Sanita Osipova/

Saņemts Tiesību teorijas un vēstures zinātņu katedrā _____

Metodiķe: _____//

Recenzents: _____//

Bakalaura darbs aizstāvēts:

Bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

2015.gada ____ . _____

Un novērtēts ar atzīmi _____

Komisijas priekšsēdētājs _____//

